



A E ARBEJDERBEVÆGELSENS ERHVERVSRÅD

Ufaglærte og faglærte betaler for senere tilbagetrækning

Tema: Portræt af generation 1950-54

Ufaglærte og faglærte betaler for senere tilbagetrækning

Portræt af generation 1950-54

Udgivet af**AE - Arbejderbevægelsens Erhvervsråd****Reventlowsgade 14, 1. sal****1651 København V.****Telefon: 33 55 77 10****E-mail: ae@ae.dk****www.ae.dk**

Ansvarshavende redaktør

Direktør **Lars Andersen**

Redaktion

Kommunikationschef **Mikkel Harboe** - Kommunikationskonsulent **Sarah Steinitz** -Sekretariats- og kommunikationsmedarbejder **Malene Michelsen**

Forfattere

Analysechef **Jonas Schytz Juul** - Chefanalytiker **Mie Dalskov Pihl** - Senioranalytiker **Emilie Lichtenberg** -Senioranalytiker **Jes Vilhelmsen** - Analytiker **Emilie Agner Damm**

Derudover har følgende bidraget

Stud. polit **Sune Caspersen**Omslag og layout: **Kristian Eskild Jensen & Jan Rasmussen - Tombola***Oktober 2016*

Indhold

TEMA: PORTRÆT AF GENERATION 1950-54

1	Kapitel Forskelle i indkomst hænger ved gennem hele livet	5
	20 mio. kr. skiller de rigeste og fattigste over livet	6
	Nordsjællænderne tjener det dobbelt af Langelands beboere	7
	De ufaglærte sakker bagud	9
	Overklassen stikker af med en indkomst på mere end 45 mio. kr.	10
	Stor træghed i indkomstmobiliteten	11
	Store uligheder i generation 1950-54	13
2	Kapitel Ufaglærte er mere syge og lever færre år end akademikere	15
	Store helbredsforskelle i de sene arbejdsår	16
	Ufaglærte modtager dobbelt så mange lægeydelser som akademikere	19
	Pengepungen og uddannelse bestemmer, hvor længe man lever	20
	Personer med længste uddannelser lever længst	24
	Ulighed i sundhed handler om livsstil og arbejdsmiljø	25
3	Kapitel Nedslidte arbejdere rammes hårdt af de nye pensionsregler	26
	Tilbageføringsalderen stiger	27
	Den typiske efterlønsmodtager er arbejder	28
	Kvinder i industrien er mest tilbøjelige til at gå på efterløn	31
	Hver anden efterlønsmodtager havde smerter, før de trak sig tilbage	36
	Efterlønsmodtagere har haft mere nedslidende job	37
4	Kapitel Faglærte og ufaglærte betaler for stigende pensionsalder	40
	Flest ufaglærte og faglærte rammes	42
	Stigende tilbageføringsalder rammer socialt skævt	45

Forord

Højere pensionsalder, tæt på afvikling af efterlønsordningen og udsigt til OECD's højeste pensionsalder. De senere år har flere politiske reformer og aftaler ændret danskernes muligheder for at trække sig tilbage fra arbejdsmarkedet. Selvom der kan være god mening i at få flere til at blive længere på arbejdsmarkedet, skal vi huske, at der er store forskelle i arbejds- og livsbetingelserne i den danske befolkning. Det fremgår af denne publikation, som kort sagt scanner livs- og arbejdsbetingelserne for en hel generation af danskere, der blev født i årene 1950-54.

Første kapitel ser nærmere på, hvad generation 1950-54 har tjent over deres arbejdsliv. Samlet set har den rigeste tiendedel af generation 1950-54 haft en indkomst på 30 mio. kr., fra de var 30 til 60 år. Det er fem gange mere end den fattigste tiendedel. Der er desuden tale om nogle meget stabile indkomstmønstre. De personer, der er blandt de rigeste, er rigest gennem stort set hele arbejdslivet – mens de fattigste omvendt forbliver i lavindkomstgruppen gennem det meste af livet. Faktisk kan man tale om, at en stor gruppe af ufaglærte halter efter den resterende del af deres generation målt på indkomst og beskæftigelse.

I kapitel 2 kortlægges sundhedstilstanden i generation 1950-54. Analyserne vidner om, at der er store uligheder i sundheden i den danske befolkning. De rigeste lever omkring 10 år længere end de fattigste, mens de ufaglærte benytter lægen dobbelt så meget som akademikere og desuden bruger de ufaglærte 15.000 kr. mere på medicin i deres sene arbejdsår.

Kapitel 3 ser på tilbagetrækningsmønstrene for generationen, der er født i årene omkring 1950. Disse årgange er nogle af de sidste, som kunne trække sig tilbage på efterløn som 60-årig – de kunne imidlertid også hæve en bonus ved at udskyde efterlønnen. Analyserne viser, at dem, der valgte at trække sig tidligt fra arbejdsmarkedet, især er faglærte og ufaglærte arbejdere. De 60-årige efterlønsmodtagere kommer fra nogle fysisk hårde og nedslidende job. Hver anden af dem, der gik tidligt på efterløn, havde smerter hver uge, inden de trak sig tilbage.

Sidste kapitel ser nærmere på den højere tilbagetrækningsalder. Den vil især ramme de faglærte og ufaglærte arbejdere, der – ud fra analyserne at dømme – har brug for at kunne trække sig tilbage tidligere end f.eks. akademikere, der ikke har fysisk krævende job i samme udstrækning.

Med de nuværende aftaler om pension og efterløn er alle danskere slået over én kam. Mulighederne for at trække sig tilbage som akademiker, professionsbachelor, faglært eller ufaglært er de samme. Resultaterne i denne publikation dokumenterer imidlertid, at der er store forskelle i danskernes indkomst, sundhed, arbejdsmiljø og livslængde. Der er derfor grund til at overveje, om vores tilbagetrækningsmuligheder i højere grad burde afspejle de forskellige arbejds- og livsbetingelser, der er i den danske befolkning. Vi bør finde en ordning, hvor de mest nedslidte kan trække sig tilbage. Samtidig skal der investeres i forbedringer af arbejdsmiljøet kombineret med et rummeligt arbejdsmarked, så det bliver muligt for lønmodtagerne at holde til et længere arbejdsliv.

1 KAPITEL

Forskelle i indkomst hænger ved gennem hele livet

De personer, der er blandt de rigeste i deres generation, forbliver blandt de rigeste gennem hele livet. Samtidig forbliver de fattigste i høj grad blandt de fattigste. Samlet set har den rigeste tiendedel af generation 1950-54 haft en indkomst på 30 mio. kr., fra de var 30 til 60 år. Det er fem gange mere end den fattigste tiendedel. Særligt en gruppe ufaglærte og faglærte halter efter resten af deres generation på indkomst og beskæftigelse.

I dette kapitel ser vi på, hvad alle de danskere, der blev født fra 1950 til 1954, har haft af indkomst i løbet af deres arbejdsliv. Med denne kortlægning af, hvad en generation har tjent over et helt arbejdsliv, træder flere interessante konklusioner frem. Vi kan bl.a. se, at der er 20 mio. kr. til forskel på livsindkomsterne for de rigeste og fattigste danskere; at indkomsterne varierer meget i størrelse på tværs af danmarkskortet – nordsjællænderne tjener det dobbelte af Langelands beboere; at akademikere tjener det dobbelte af ufaglærte gennem livet og desuden har langt bedre arbejdsmarkedstilknytning, og – hvad der er værd at bide mærke i – indkomstforholdene for dem, der tjener mest og mindst, er meget stabile over hele livet. Faktisk har de rigeste 10 pct. af danskerne tilhørt denne gruppe i 75 pct. af deres arbejdsliv, mens de fattigste 10 pct. har været blandt de fattigste i 65 pct. af tiden, fra de var 30 til 60 år.

⊙ Der er store indkomstforskelle gennem livet. Fx tjener akademikere gennemsnitligt det dobbelte af ufaglærte

Mobiliteten mellem indkomstskaens top og bund er altså forholdsvis træg i Danmark. Mens den rigeste top er markant rigere end den resterende del af generationen, har vi samtidig en gruppe af faglærte og ufaglærte, som gennem hele arbejdslivet halter efter på indkomst og beskæftigelse.

⊙ Mobiliteten for de rigeste og de fattigste er forholdsvis træg i Danmark.

Analyserne her bygger på data fra Danmarks Statistik. Man har nu opbygget detaljerede indkomstregistre over så lang en årrække, at det for første gang er muligt at følge indkomsten for en generation over hele deres arbejdsliv. Konkret har vi fulgt personerne, fra de var 30 år, til de var 60 år. Det er så langt, indkomstregistrene kan gå tilbage. Se mere om undersøgelsesmetode og datagrundlaget i boks 1.

20 mio. kr. skiller de rigeste og fattigste over livet

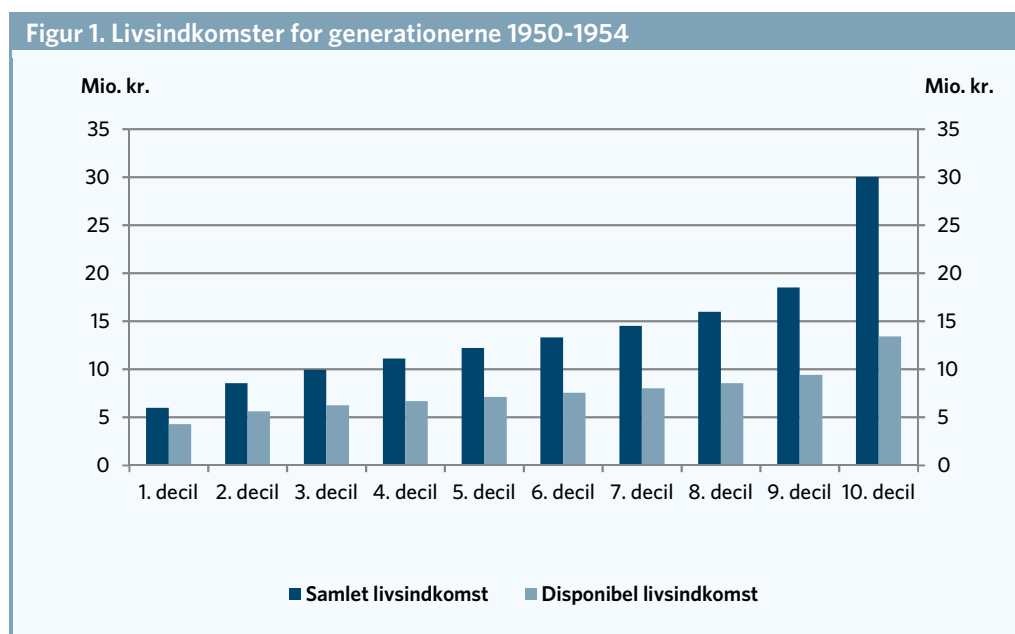
Danmark er et relativt lige samfund sammenlignet med andre lande. Men kortlægger man, hvad en generation har haft af indkomst over deres arbejdsliv, er der alligevel gevaldig stor forskel på at høre til blandt de rigeste og de fattigste.

Selvom Danmark er et relativt lige samfund, er der store indkomstforskelle, og de varer ved gennem livet

Af figur 1 kan man se, hvad de personer, der blev født mellem 1950 og 1954, har tjent i løbet af deres arbejdsliv, nærmere bestemt fra de var 30 til 60 år. De fem årgange er her opdelt i ti lige store grupper efter størrelsen af den samlede livsindkomst. 1. decil er således de 10 pct. af generation 1950-54 med den laveste samlede livsindkomst, mens 10. decil er de 10 pct. med den største samlede livsindkomst.

Af figuren ses det, at de 10 pct., der har den laveste livsindkomst, samlet har en indkasseret 6 mio. kr. over arbejdslivet, mens de 10 pct., der har den højeste indkomst, har haft en livsindkomst på 30 mio. kr. Det er altså en faktor fem til forskel på at høre til blandt de 10 pct. rigeste og de 10 pct. fattigste.

⊙ Det er en faktor fem til forskel indkomstmæssigt mellem de 10 pct. rigeste og de 10 pct. fattigste



Anm: Figuren viser decilfordeling. Kun generationerne 1950-1954 indgår. Se boks for nærmere beskrivelse af metoden.
Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistik

En samlet livsindkomst på 30 mio. kr., som de 10 pct. rigeste har, ligger markant over, hvad den gennemsnitlige dansker tjener i løbet af et arbejdsliv. Som det fremgår af tabel 1, har den

gennemsnitlige dansker en samlet livsindkomst på 14 mio. kr., svarende til en årlig indkomst på godt 450.000 kr. Efter skat giver det 7,7 mio. kr. og ca. 250.000 kr. om året.

Tabel 1. Livsindkomster for generationerne 1950-1954 opgjort som 30-60-årig

	Samlet livsindkomst	Disponibel livsindkomst
	1.000 kr.	1.000 kr.
Livsindkomst	14.001,80	7.679,20
Gennemsnitlig årlig indkomst	451,7	247,7

Anm: Kun generationerne 1950-1954 indgår. Alle indkomster er opgjort i faste 2016-priser, så de kan sammenlignes over år. Se boks for nærmere beskrivelse af metoden.

Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistik

Nordsjællænderne tjener det dobbelt af Langelands beboere

Fordeler man generationen 1950-1954 på de kommuner, de boede i i 2014, er der store geografiske forskelle. I tabel 2 er de top 10 og bund 10 kommuner målt på den gennemsnitlige livsindkomst vist. Den laveste gennemsnitlige samlede livsindkomst er på Langeland, Lolland, Morsø og Bornholm, hvor den gennemsnitlige samlede livsindkomst er på 12-13 mio. kr.

Ⓞ
Bundkommuner: Langeland, Lolland, Morsø og Bornholm. Her er den livsindkomst er på 12-13 mio. kr.

I den anden ende af skalaen er Hørsholm, Gentofte og Rudersdal kommuner, hvor den gennemsnitlige samlede livsindkomst er på 20-22 mio. kr. Alle de 10 kommuner med den gennemsnitligt højeste samlede livsindkomst ligger omkring hovedstaden. Det fremgår ligeledes af tabel 2.

Ⓞ
Topkommuner: Hørsholm, Gentofte og Rudersdal. Her er livsindkomsten på 20-22 mio. kr.

Tabel 2. Top- og bundkommuner målt på samlet livsindkomst

Topkommuner	Livsindkomst mio. kr.	Bundkommuner	Livsindkomst mio. kr.
Hørsholm	21,8	Langeland	11,7
Gentofte	21,6	Lolland	12,1
Rudersdal	20,5	Morsø	12,4
Lyngby-Taarbæk	17,9	Bornholm	12,4
Furesø	17,5	Nordfyns	12,8
Dragør	17,1	Guldborgsund	12,8
Allerød	17	Assens	12,9
Vallensbæk	16,2	Randers	12,9
Solrød	16,2	Nyborg	12,9
Fredensborg	16,1	Brønderslev	12,9

Anm: Kun generationerne 1950-1954 indgår. Se boks for nærmere beskrivelse af metoden. Bopælskommune er opgjort i 2014. Ærø, Samsø, Fanø og Læsø er udeladt.

Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistik

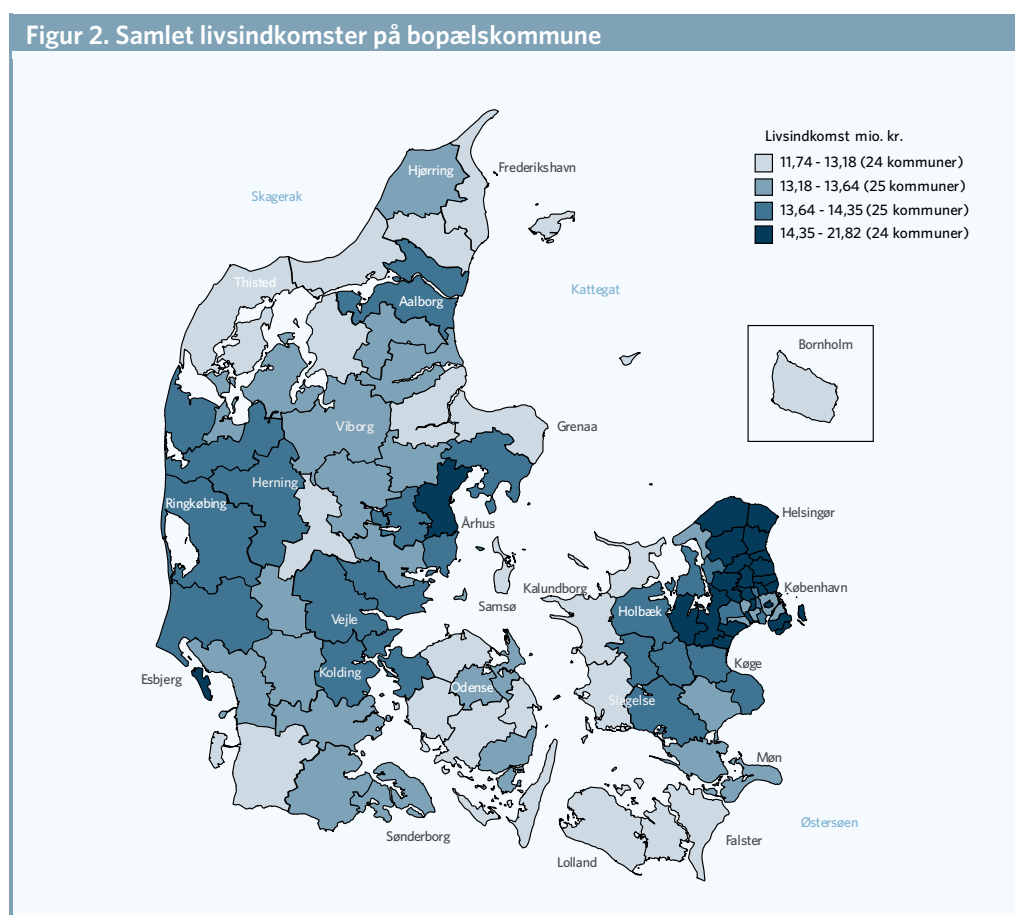
Der er altså meget stor forskel på, hvordan det er indkomstmæssigt for de personer, der i dag bor i de nordsjællandske kommuner, og dem, der er bosat i en række yderkommuner. Samlet er der en forskel i livsindkomst på 10 mio. kr. på livsindkomsterne for de personer fra generation 1950-1954, som bor i Langeland eller Lolland kommune, og dem, der har bopæl i Hørsholm eller Gentofte

Ⓞ
10 mio. kr. i forskel mellem Langeland og Hørsholm

kommune. Eller sagt på en anden måde: Nordsjællænderne har tjent omkring det dobbelte af de personer, som bor på Langeland.

Ser man på, hvordan indkomsterne fordeler sig i øjeblikket, er der ikke udsigt til, at billedet kommer til at forandre sig foreløbigt – snarere tværtimod. I dag er den gennemsnitlige disponible indkomst i Hørsholm Kommune godt 410.000 kr. om året. I Gentofte er den næsten 455.000 kr., og det er mere end dobbelt så meget som i Langeland Kommune, hvor gennemsnitsindkomsten er 214.000 kr.

I figur 2 er den samlede livsindkomst opgjort på bopælskommune i 2014. I figuren er kommunerne opdelt i 4 lige store grupper, og de mørkeste kommuner er den fjerdedel af kommunerne, hvor den gennemsnitlige livsindkomst er højest, mens de lyseste kommuner er de kommuner, hvor den gennemsnitlige livsindkomst er lavest. Af landkortet ses det, at de højeste livsindkomster findes omkring hovedstaden og omkring Århus. Omvendt er de laveste livsindkomster på Lolland-Falster, Vestsjælland, dele af Fyn samt dele af Nordjylland.



Anm: Kun generationerne 1950-1954 indgår. Se boks for nærmere beskrivelse af metoden. Bopælskommune er opgjort i 2014
Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistik

De ufaglærte sakker bagud

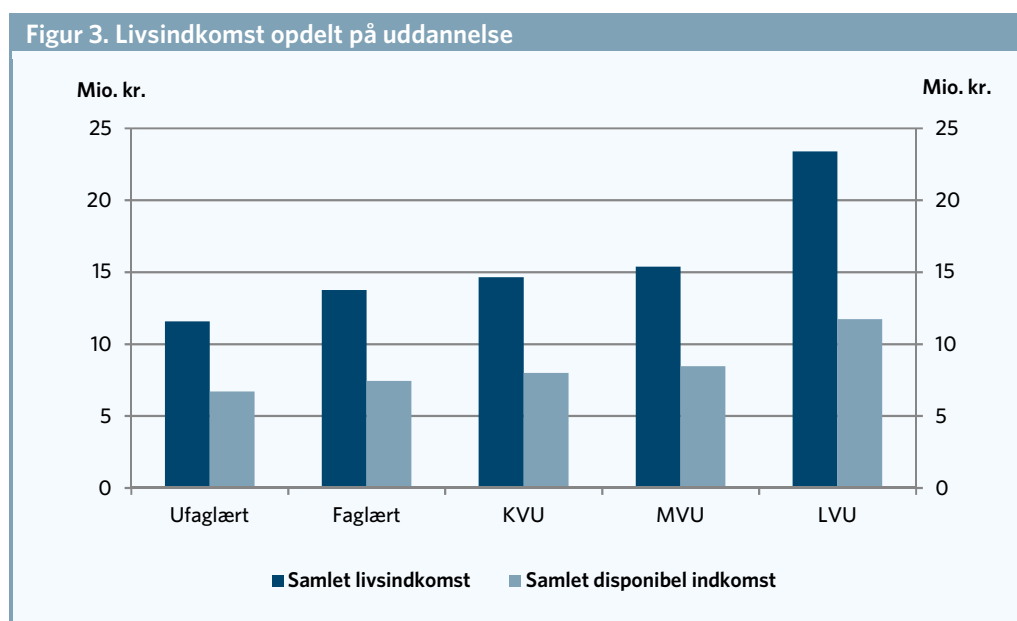
Ser man på, hvordan livsindkomsterne for generation 1950-54 varierer afhængigt af, hvilken uddannelse de har, er der igen store forskelle. Akademikerne fra generationen har haft en cirka dobbelt så stor samlet indkomst som de ufaglærte set over hele arbejdslivet (fra 30 til 60 år).

⊙ Akademikerne har haft en dobbelt så stor samlet indkomst som de ufaglærte

De ufaglærte halter markant bagefter, både hvad angår indkomst og antal år i beskæftigelse

Figur 3 viser livsindkomsten for generation 1950-54 fordelt på, hvilken uddannelse de har taget. Her er både vist livsindkomst opgjort som samlet livsindkomst og disponibel livsindkomst. Det fremgår, at de ufaglærte i gennemsnit har haft en livsindkomst på 11,6 mio. kr. og en disponibel livsindkomst på 6,7 mio. kr. De personer fra generation 1950-54, som har en lang videregående uddannelse, har de højeste livsindkomster med 23,4 mio. kr. i samlet livsindkomst og knap 12 mio. kr. i disponibel livsindkomst.

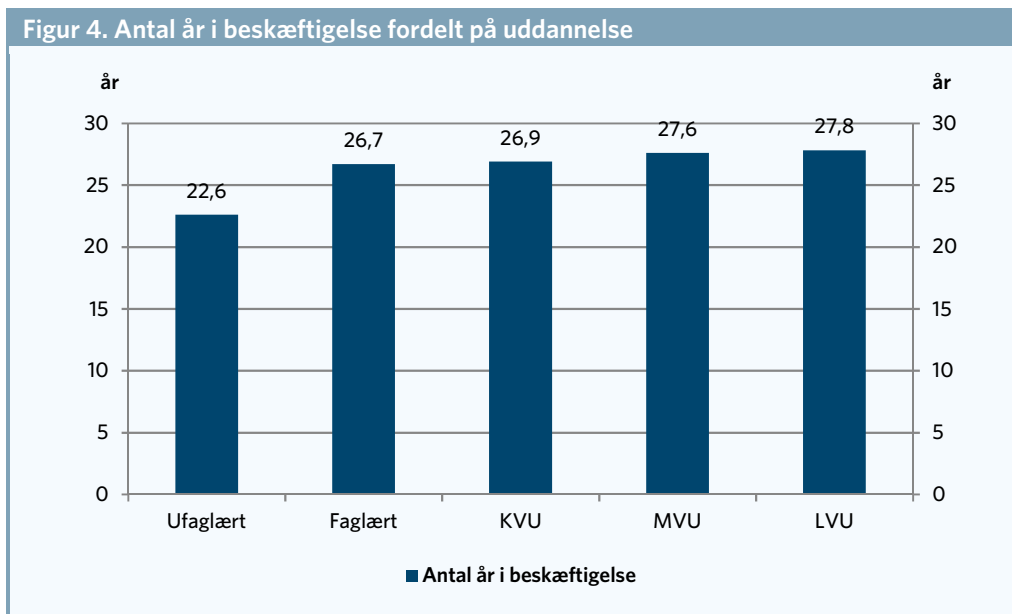
⊙ De ufaglærte har en disponibel livsindkomst på 6,7 mio. kr. Akademikere på knap 12 mio. kr.



Anm: Kun generationerne 1950-1954 indgår. Se boks for nærmere beskrivelse af metoden
Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistik

Indkomst hænger sammen med løn, men også med antal år i beskæftigelse. I figur 4 er der set på den samlede beskæftigelse for personer født i perioden 1950-1954. Tallene er opgjort ud fra en 30-årig periode, dvs. mens personerne var i alderen 30-59 år. Af figur 4 fremgår det, at de ufaglærte i gennemsnit har været i beskæftigelse i 22,6 år ud af de 30 år, mens dem med lange videregående uddannelser har været i beskæftigelse i 27,8 år ud af 30 år. Som det ses, er det de ufaglærte, der halter markant efter. Alle de personer, som har taget en uddannelse, har været i beskæftigelse i mere end 26 ud af de 30 år.

⊙ Alle de personer, som har taget en uddannelse, har været i beskæftigelse i mere end 26 ud af de 30 år



Anm: Kun generationerne 1950-1954 indgår. Se boks for nærmere beskrivelse af metoden. Beskæftigelse er opgjort ud fra den Registerbaserede Arbejdsstyrke Statistik, som er beskæftigelsesstatus pr. november hvert år. Er man registreret som (fuldtids- eller deltids-) beskæftiget i den statistik, indgår hele det år som beskæftiget.

Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistik

Overklassen stikker af med en indkomst på mere end 45 mio. kr.

Indkomsterne i generation 1950-54 hænger sammen med, hvilken socialklasse de enkelte tilhører.

I det følgende ses der nærmere på de fem sociale klasser, som er inddelt efter uddannelse, indkomst og arbejdsmarkedsstatus:

1. Overklassen - f.eks. direktører, advokater, finansanalytikere, mv.
2. Højere middelklassen - f.eks. gymnasielærere, ingeniører, konsulenter, embedsmænd, mv.
3. Middelklassen - f.eks. folkeskolelærere, sygeplejersker, murermestre, politimænd, mv.
4. Arbejderklassen - f.eks. murer, tømrer, hjemmehjælpere, butiksassistenten, chauffører, mv.
5. Underklassen - f.eks. kontanthjælpsmodtagere, førtidspensionister, mv.

I boks 2 sidst i kapitlet er enkelte klasser nærmere defineret. I tabel 3 er de fem årgange fra 1950-1954 opdelt efter den sociale klasse, de tilhørte i hovedparten af tiden, mens de var i alderen 40-49 år. Af tabellen ses det, at 1,4 pct. har overklassen som den dominerende klasse. 6,5 pct. er i den højere middelklasse, 24 pct. i middelklassen, 57 pct. i arbejderklassen, og de resterende 11 pct. er i underklassen.

Af tabel 3 ses det ligeledes, at mens overklassen i gennemsnit er i beskæftigelse i 29,5 år ud af 30 år, så er arbejderklassen, middelklassen og den højere middelklasse i beskæftigelse i 28-29 år ud af de 30 år. Ser man på dem, der har underklassen som dominerende klasse, så har de i gennemsnit under 9 år i beskæftigelse i perioden. At underklassen har en så ringe arbejdstilknytning hænger sammen med, at underklassen er defineret som personer, der står uden for arbejdsmarkedet 4/5 af året. De personer, som har været i underklassen det meste af den tid, de var mellem 40 og 49

⊙ Indkomster hænger sammen med socialklasse

⊙ Overklassen var i gennemsnit i beskæftigelse i 29,5 år i alderen 30-60 år

år, har altså haft en betydelig ringere beskæftigelse gennem hele deres arbejdsliv sammenlignet med de øvrige klasser.

Tabel 3. Opdeling af generationer på dominerende sociale klasse

Dominerende socialklasse	Andel	Andel år i samme socialklasse*	År i beskæftigelse
	Pct.	Pct.	År
Overklasse	1,4	73%	29,5
Højmiddel	6,5	85%	28,7
Middel	24,3	89%	28,3
Arbejder	56,8	91%	27,5
Underklasse	11,0	83%	8,8

Anm: Kun generationerne 1950-1954 indgår. Se boks for nærmere beskrivelse af metoden. I opdeling på dominerende klasse opdeles der først på hhv. underklasse vs. ikke underklasse. Herefter opdeles de personer, der ikke er i underklassen, på den ene af de andre fire sociale klasser ud fra antallet af år i hver klasse. *Andel år i samme socialklasse er opgjort, mens man er i alderen 40-54 år.

Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistik

I tabel 4 er livsindkomsterne for klasserne vist. Af tabellen ses det, at overklassen har haft en samlet livsindkomst på 45,8 mio. kr. i perioden og en disponibel livsindkomst på knap 21 mio. kr. Ser man på arbejderklassen, så har de haft en samlet livsindkomst på 13,2 mio. kr. og en disponibel livsindkomst på knap 7,5 mio. kr. Den laveste livsindkomst er i underklassen, som samlet er på 7,8 mio. kr., mens den disponible livsindkomst er på 5,4 mio. kr.

① Overklassen har haft en samlet livsindkomst på 45,8 mio. kr. Arbejderklassen har haft 13,2 mio. kr.

Tabel 4. Livsindkomster for de sociale klasser

Dominerende socialklasse	Samlet indkomst	Disponibel indkomst
	1.000 kr.	1.000 kr.
Overklasse	45.753,6	20.615,3
Højmiddel	22.263,7	11.047,8
Middel	14.215,9	7.817,6
Arbejder	13.192,9	7.429,5
Underklasse	7.836,2	5.369,4

Anm: Kun generationerne 1950-1954 indgår. Se boks for nærmere beskrivelse af metoden. I opdeling på dominerende klasse opdeles der først på hhv. underklasse vs. ikke underklasse. Herefter opdeles de personer, der ikke er i underklassen på den ene af de andre fire sociale klasser ud fra antallet af år i hver klasse. *Andel år i samme socialklasse er opgjort, mens man er i alderen 40-54 år.

Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistik

Overklassen er altså både på indkomst og beskæftigelse den klasse, der står stærkest. Særligt målt på indkomst stikker overklassen helt af fra de øvrige klasser. Som det ses, tjener overklassen mere end dobbelt så meget som den højere middelklasse over livet.

① Overklassen er både på indkomst og beskæftigelse den klasse, der står stærkest

Stor træghed i indkomstmobiliteten

Man hører ofte, at Danmark er et af de lande, hvor der er bedst mulighed for at bevæge sig fra bunden til toppen af indkomstpyramiden. Det har været en prioritet for skiftende regeringer at sikre

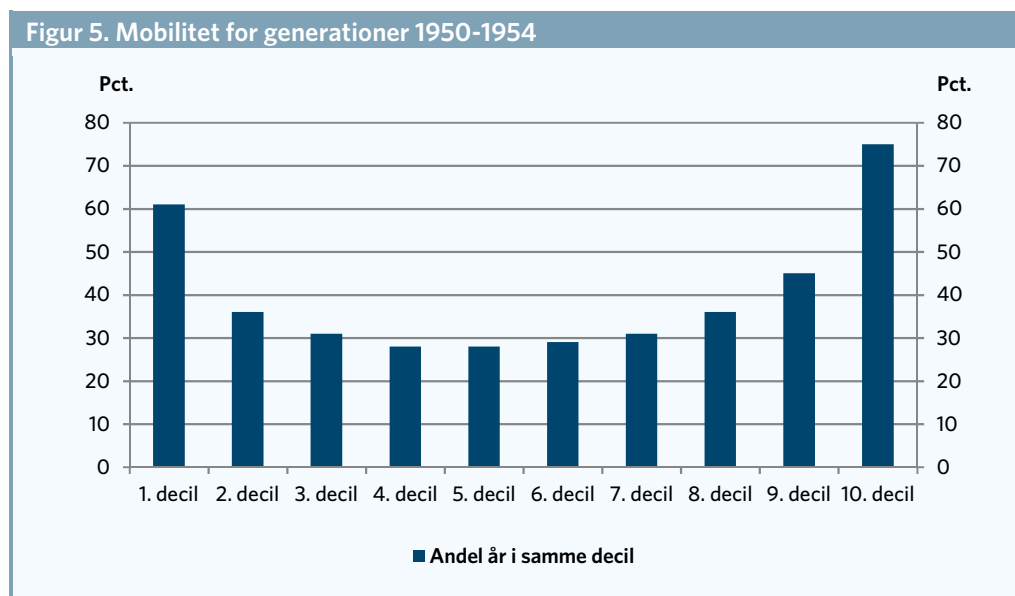
① Skiftende regeringer i Danmark har ønsket at prioritere den sociale mobilitet

den sociale mobilitet. Som Anders Fogh Rasmussen udtrykte det i 2002, så havde han en vision om "et samfund, hvor det er muligt at bevæge sig fra bistandsklient til bankdirektør".

Når man taler om social mobilitet i indkomst, er der en stor fordel ved denne opgørelse, da vi her har et billede af, hvad enkelte personer har tjent hvert år i løbet af hele deres arbejdsliv (30 til 60 år). Det er således muligt at følge, hvor meget mobilitet der er – altså i hvilken grad folk bevæger sig op og ned på indkomstskalaen i løbet af deres arbejdsliv.

I figur 5 viser, hvor mange år personerne fra generation 1950-54 har befundet sig i samme indkomstgruppe. Som det ses, er der størst træghed i toppen og bunden af indkomstfordelingen. De 10 pct. med den højeste livsindkomst har været blandt de 10 pct. rigeste inden for deres generation i 75 pct. af tiden. Det svarer til, at de i gennemsnit har været blandt de 10 pct. rigeste i 23 år, fra de var 30 til 60 år (opgjort på årlig indkomst). De 10 pct. med den laveste livsindkomst har i gennemsnit været blandt de 10 pct. fattigste inden for deres generation i 19 år, dvs. omkring 60 pct. af tiden fra de var 30 til 60 år.

⊙ De 10 pct. med den højeste livsindkomst har været blandt de 10 pct. rigeste inden for deres generation i 75 pct. af tiden, mens de var 30-60 år



Anm: Kun generationerne 1950-1954 indgår. Se boks for nærmere beskrivelse af metoden.
Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistik

Ser man på den allerrigeste procent, så er stabiliteten endnu mere slående. Den "gyldne procent" har nemlig befundet sig blandt de 10 pct. rigeste i 95 pct. af deres arbejdsliv (fra de var 30 til 60 år). Det ses af tabel 6, hvor den rigeste indkomstgruppe, dvs. 10. decil, er opdelt i to grupper: Den rigeste procent og de ni pct. andre, der også er blandt den rigeste indkomstgruppe. Den ene procent med de højeste livsindkomster har i gennemsnit haft en samlet livsindkomst på knap 64 mio. kr. i perioden fra de var 30 til 60 år. De resterende ni pct. inden for den rigeste indkomstgruppe har haft en samlet livsindkomst på 26,3 mio. kr. og har været blandt de ti pct. rigeste i 72 pct. af årene, fra de var 30 til 60 år.

⊙ Den "gyldne procent" har befundet sig blandt de 10 pct. rigeste i 95 pct. af deres arbejdsliv

Tabel 6. Den rigeste procent opgjort på livsindkomst

Livsindkomst deciler	Samlet livsindkomst	Disponibel livsindkomst	Andel år i 10. decil
	1.000 kr.	1.000 kr.	Pct.
Rigeste procent	63.695,1	25.422,7	95%
Næstrigeste (91-99 percentil)	26.274,6	12.079,0	72%

Anm: Kun generationerne 1950-1954 indgår. Se boks for nærmere beskrivelse af metoden.

Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistik

Store uligheder i generation 1950-54

Analyserne af generation 1950-54 viser, at de personer, der er blandt de rigeste i deres generation, forbliver blandt de rigeste gennem hele livet. Den rigeste tiendedel af generation 1950-54 haft en indkomst på 30 mio. kr., fra de var 30 til 60 år. Det er fem gange så meget som de 10 pct. fattigste. Ser man kun på overklassen, så stikker de af med en indkomst på omkring 45 mio. kr.

①

Store indkomstmæssige forskelle i generationen

Både i toppen og bunden er der tale om nogle ret statiske indkomstmønstre. De rigeste 10 pct. af danskerne i generationen har tilhørt denne gruppe i 75 pct. af deres arbejdsliv, mens de fattigste 10 pct. har været blandt de fattigste i 65 pct. af tiden.

①

I top og bund er det nogle ret statiske indkomstmønstre

Analyserne i kapitlet viser, at særligt en gruppe ufaglærte og faglærte halter efter resten af deres generation på indkomst og beskæftigelse.

Boks 1. Metode til dannelse af livsindkomster

I Danmarks Statistik har man opbygget detaljerede indkomstregistre over en længere årrække, og for første gang er det nu muligt at følge indkomsten for en generation over hele deres arbejdsliv. Det drejer sig om de fem årgange, der født fra 1950-1954, hvor det nu er muligt at lave en totalsummering over, hvad de har tjent i løbet af deres voksne arbejdsliv.

Indkomstberegningerne i denne analyse bygger altså ikke på "konstruerede livsforløb" eller "gennemsnitlige summeringer", som man ofte bruger til at udregne livsindkomster:

- Summering af indkomster for et enkelt år for alle aldersgrupper opdelt på uddannelsesgrupper. Denne metode har AE brugt ad flere gange og kan give et aktuelt bud på, hvor meget den forventede livsindkomst er opdelt på uddannelsesgrupper.
- Konstruering af "livsforløb" ved at sætte 5-10-årige livsforløb sammen for forskellige personer, der har ens karakteristika. På den måde kan man simulere et helt livsforløb ved at sætte forskellige livsforløb for personer på forskellige alderstrin sammen til ét livsforløb.

Metoden, der er brugt i indeværende analyse, adskiller sig fra de to ovenstående ved at være en summering af indkomsten for hvert enkelt individ, og ikke en summering på tværs af forskellige personer. Med denne metode finder man altså den faktiske livsindkomst for hver person og ikke en beregnet livsindkomst for en bestemt gruppe. Man kan derfor mere detaljeret undersøge indkomstfordelingen af livsindkomster. Ulempen med denne metode er dog, at det pga. begrænsninger i data kun er muligt at se indkomsten over en 31-årig periode og ikke et helt livsforløb. Samtidig er det kun få generationer, der kan analyseres, og metoden giver ikke det helt aktuelle billede af indkomstfordelingen, da man ser på en forholdsvis lang periode (31 år).

I analysen er indkomsten for hvert år opgjort i faste priser med lønudviklingen. Der indgår kun personer, som har levet i hele perioden, og som er bosat i Danmark. For alle de fem generationer indgår der indkomstoplysninger, mens de er i alderen 30-60 år. Dvs. fx for generationen fra 1950 indgår der indkomstoplysninger for perioden 1980-2010, og for generationen fra 1954 indgår der indkomstoplysninger fra perioden 1984-2014. Den samlede indkomst er den totale bruttoindkomst før skat (dvs. både erhvervsindkomst, kapitalindkomst og overførsler indgår), mens den disponible indkomst er indkomst efter skat.

Boks 2. Definition af klasserne

Overklasse:

- Selvstændige, der tjener over tre gange så meget som den typiske indkomst (1,2 million i 2015).
- Topledere, der tjener over tre gange så meget som den typiske indkomst.
- Personer med videregående uddannelse, der tjener over tre gange så meget som den typiske indkomst.
- Eksempler: Fabrikant, bankdirektør, finansanalytiker, kommunaldirektør.

Højere middelklasse:

- Selvstændige, der tjener mellem to og tre gange så meget som den typiske indkomst (mellem 767.000 kr. og 1,2 million kr. i 2015).
- Topledere, der tjener mellem to og tre gange så meget som den typiske indkomst.
- Personer med videregående uddannelse, der tjener mellem to og tre gange så meget som den typiske indkomst.
- Personer med akademisk uddannelse, der ikke indgår i overklassen, uanset indkomst.
- Eksempler: Skoleleder, ingeniør, gymnasieleærer, læge.

Middelklasse:

- Selvstændige, der tjener under det dobbelte af den typiske indkomst (under 767.000 kr. i 2015).
- Topledere, der tjener under det dobbelte af den typiske indkomst.
- Personer med kort eller mellemlang videregående uddannelse, der tjener under det dobbelte af den typiske indkomst.
- Eksempler: Murermester, brugsuddeler, folkeskolelærer, sygeplejerske.

Arbejderklasse:

- Personer med erhvervsfaglig uddannelse, der ikke indgår i en af de øvrige klasser.
- Ufaglærte, der ikke indgår i en af de øvrige klasser.
- Eksempler: Industritekniker, tømrer, lastbilchauffør, sosu-assistent.

Underklasse:

- Personer, der er uden for arbejdsmarkedet mere end 4/5 af året.
- Eksempler: Førtidspensionist, kontanthjælpsmodtager.

Studerende indgår ikke i klasseopdelingen. Kun personer i aldersgruppen 18-59 år er med i klasseopdelingen.

2 KAPITEL

Ufaglærte er mere syge og lever færre år end akademikere

Selv om der som udgangspunkt er lige og gratis adgang til sundhedsvæsenet, er der store forskelle på danskernes sundhedstilstand. I den generation, som blev født i 1950-54, brugte den sygeste fjerdedel 13 gange så mange penge på medicin i deres sene arbejdsår som den fjerdedel, der var mest raske. De mest syge er i høj grad ufaglærte, og de benyttede lægen dobbelt så meget som akademikerne i deres sene arbejdsår. Samtidig har de ufaglærte udsigt til et kortere otium end deres akademiske jævnaldrende. Den fjerdedel med de korteste uddannelser lever 6 år mindre end den fjerdedel med de længste uddannelser.

Mens vi i kapitel 1 så, at der er store forskelle på størrelsen af pengepungen blandt de personer, der blev født i årene 1950-54, vender vi i dette kapitel blikket mod, hvordan sundhedstilstanden ser ud inden for en generation. Som kapitlet vil vise, er der også her store forskelle. Mens den fjerdedel af generation 1950-54, som var mest rask i de sene arbejdsår, har modtaget 20 ydelser hos lægen, har den sygeste fjerdedel brugt lægen hele 243 gange. Uligheden i sundhed slår ligeledes igennem, når man ser på udgifter til medicin, brug af speciallæge mere og indlæggelser.

⓪ Kapitlet fokuserer på, hvordan sundhedstilstanden ser ud inden for en generation

Sundhedstilstanden, og hvor mange penge man bruger på medicin, hænger i høj grad sammen med uddannelsesniveau. De ufaglærte i generation 1950-54 har modtaget dobbelt så mange ydelser hos lægen som akademikerne og brugt omkring 15.000 kroner mere på medicin i deres sene arbejdsår. Analyserne peger på, at sundhed og uddannelse går hånd i hånd – og det bekræftes af, at den fjerdedel med mindst uddannelse lever 6 år kortere end den fjerdedel med de længste uddannelser.

⓪ De ufaglærte i generation 1950-54 har modtaget dobbelt så mange ydelser hos lægen som akademikerne

Hvorfor personer med lange uddannelser generelt har et bedre helbred og et længere liv end personer uden uddannelse, er der ikke ét entydigt svar på. En del af forklaringen er, at de grupper, som får en længere uddannelse, generelt har en sundere livsstil. Dertil har mange ufaglærte, faglærte og personer med kortere uddannelser et hårdt fysisk og slidsomt arbejdsmiljø, hvilket kan mærkes i de sene arbejdsår, hvor deres medicinudgifter og brug af læge er markant større end akademikeres.

⓪ Mange ufaglærte og faglærte har et hårdt arbejdsmiljø

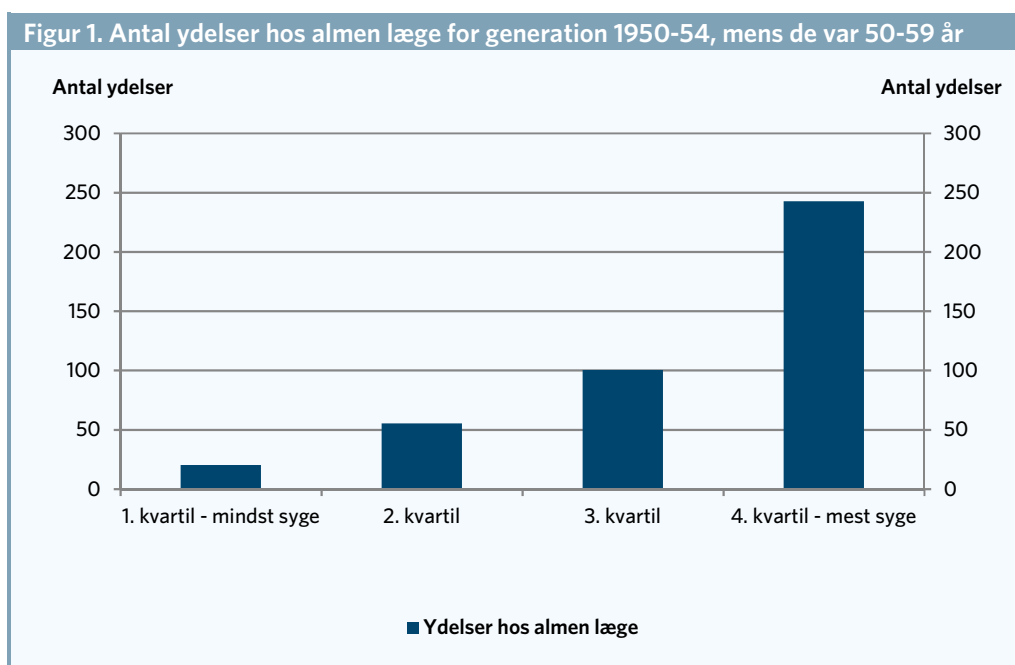
Store helbredsforskelle i de sene arbejdsår

Når vi kortlægger sundhedstilstanden for den generation, der er født i 1950-54, er der stor forskel på, hvor meget de mest syge og mest raske bruger læge, bliver indlagt og har af udgifter til medicin.

⊙ Der er store forskelle i medicinforbrug og antal lægebesøg og indlæggelser

Figur 1 viser, hvor meget danskerne fra generation 1950-54 benyttede deres læge fra de var 50 til 59 år. 1. kvartil er den fjerdedel, der har benyttet lægen mindst, mens 4. kvartil er den fjerdedel, som har brugt lægen mest. Som det fremgår af figur 1, har den fjerdedel, der benytter lægen mindst, i gennemsnit brugt deres almene læge omkring 20 gange, dvs. de har modtaget 20 ydelser, i løbet af den 10-årige periode. Den fjerdedel, der mest benytter lægen, har i gennemsnit brugt lægen hele 243 gange, fra de var 50 til 59 år. Der er altså enorm forskel på sundhedstilstanden i generation 1950-54. Den fjerdedel, der har det dårligste helbred, har brugt lægen 12 gange så meget som dem, der har det bedste helbred.

⊙ Den fjerdedel, der mest benytter lægen, har i gennemsnit brugt lægen 243 gange, fra de var 50 til 59 år



Anm: Tabellen viser kvartilerne for, hvor meget generation 1950-54 bruger almen læge. Der er tale om gennemsnit inden for de enkelte kvartiler.

Kilde: AE på baggrund af Lovmodellens datagrundlag

I figuren er der set på, hvor mange *lægeydelser* en person har modtaget. En lægeydelse kan både være en konkret undersøgelse eller behandling, f.eks. af ondt i nakken, halsen eller hududslæt, og en rådgivning via telefon. Har man både været til lægen med lungeproblemer og ondt i nakken, er der tale om to ydelser – selvom man fik begge forhold undersøgt ved samme besøg. Ved at se på antal ydelser i stedet for antal besøg kan vi få en bedre indikation af sundhedstilstanden hos den enkelte og kan tage højde for, at nogle personer "samler sammen" og kommer med flere skavanker på én gang, samt at nogle personer har lidelser, der kræver flere typer af ydelser, f.eks. blodprøver mv. Se mere om undersøgelsen i boks 1.

Boks 1. Sådan har vi gjort

Generation 1950-1954

Der er medtaget personer, der er født i årene 1950-1954 og bosat i Danmark, og deres sundhedstræk, mens de var i alderen 50-59 år - dvs. over en 10 års periode. Der er betinget på, at personerne skal indgå alle 10 år.

Mens generation 1950 sidst er observeret i 2009, er generation 1954 sidst observeret i 2013. Arbejdsstatus samt uddannelsesoplysninger er opgjort, da de var 59 år.

Almen Læge

Angiver antallet af ydelser hos den almene læge samt vagtlæge pba alle kontaktformer (fx besøg, telefonkonsultation mv.).

Speciallæge

Angiver antallet af ydelser hos speciallæge dvs. øjen-, øre-, halslæge mv. pba alle kontaktformer (fx besøg, telefonkonsultation mv.).

Indlæggelser

Angiver antallet af indlæggelser eksklusiv ambulante behandlinger. Data for årene 2003, 2004 og 2013 indgår ikke.

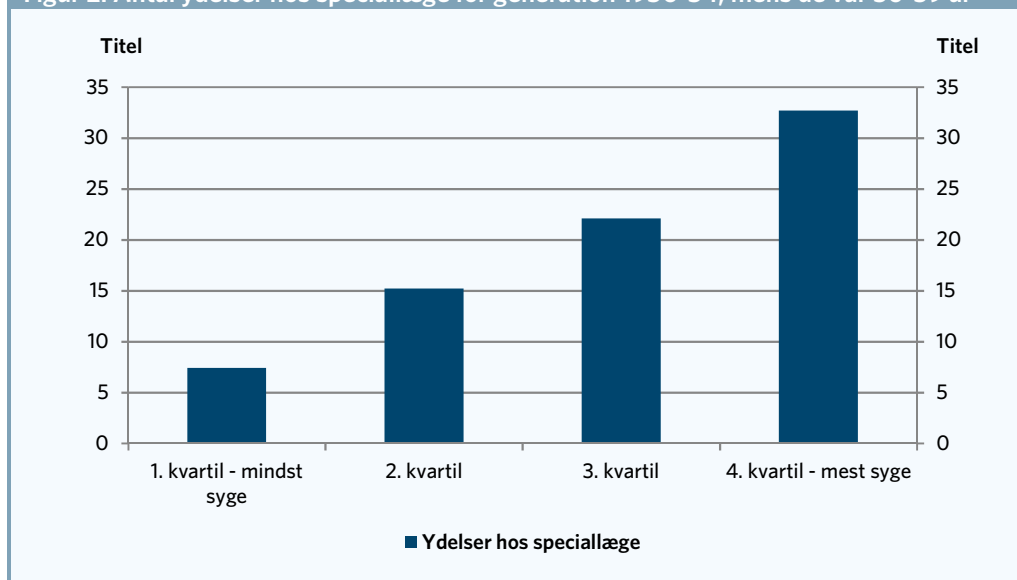
Medicinudgifter

Angiver ekspeditionens samlede pris på den receptpligtige medicin. Priserne er reguleret til 2015-priser.

Af figur 2 kan man se, hvor mange ydelser de forskellige kvartiler har modtaget fra speciallæge. Kvartilerne er stadig opgjort ud fra brugen af almen læge. Det ses her, at den fjerdedel af generation 1950-54, som benytter deres almene læge mest, samtidig er dem, der modtager flest ydelser hos speciallægen. Der er dog mindre forskel på, hvor meget de forskellige kvartiler benytter speciallæge. De 25 pct., som bruger deres almene læge mest, har modtaget næsten fem gange så mange ydelser hos speciallægen, som de 25 pct., der bruger deres almene læge mindst.

⊙
Den fjerdedel, som benytter deres almene læge mest, er samtidig dem, der modtager flest ydelser hos speciallægen

Figur 2. Antal ydelser hos speciallæge for generation 1950-54, mens de var 50-59 år

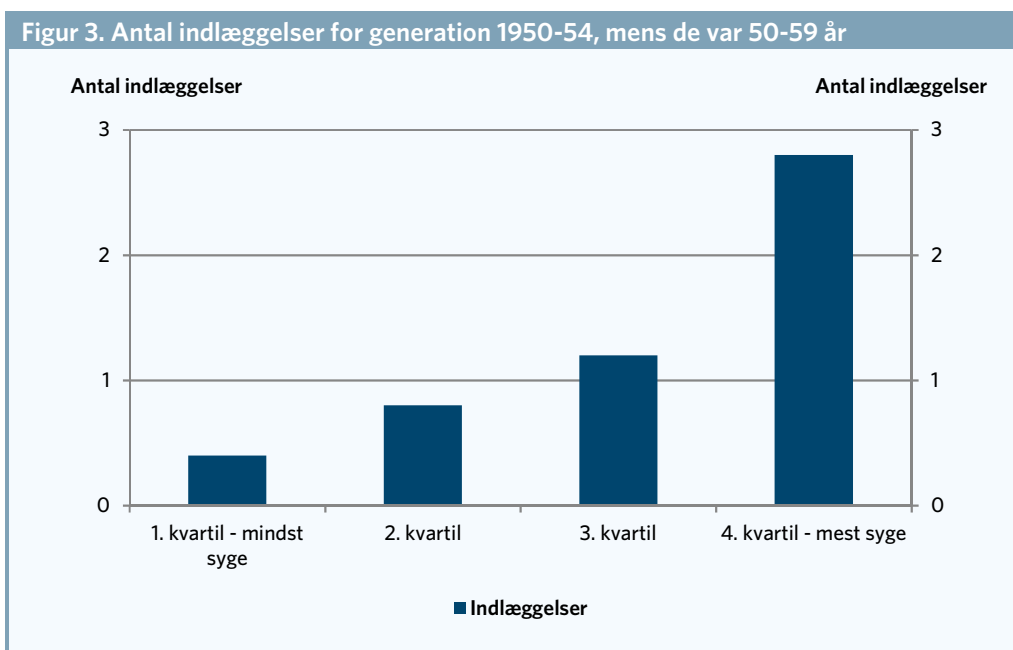


Anm: Tabellen er fordelt på kvartilerne, der bruger den almene læge mest samt deres brug af speciallæge. Der er tale om gennemsnit inden for de enkelte kvartiler.

Kilde: AE på baggrund af Lovmodellens datagrundlag

Figur 3 viser, hvor meget de forskellige kvartiler i gennemsnit blev indlagt i perioden, fra de var 50 til 59 år. Det ses, at den mest syge kvartil (altså dem, som modtog flest ydelser hos lægen) også er dem, der blev indlagt mest i perioden. 4. kvartil havde i gennemsnit 2,8 indlæggelser, mens 1.

kvartil i gennemsnit blev indlagt 0,4 gange. Som det fremgår af figuren, har den sygeste kvartil (4. kvartil) været indlagt betydeligt mere end de øvrige.



Anm: Tabellen er fordelt på kvartilerne, der bruger den almene læge mest samt deres indlæggelser. Indlæggelserne i 2003, 2004 og 2013 indgår ikke. Der er tale om gennemsnit inden for de enkelte kvartiler.
Kilde: AE på baggrund af Lovmodellens datagrundlag

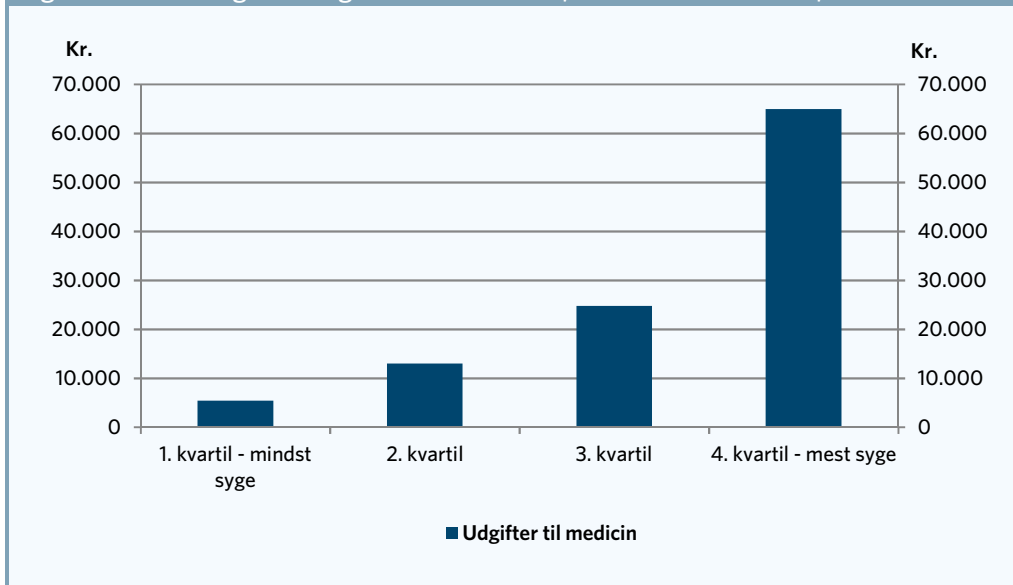
Figur 4 viser udgifterne til medicin for de fire kvartiler. Her tegner der sig igen et klart billede af, at den sygeste fjerdedel af generation 1950-54 har betydeligt værre helbred end den øvrige del af generationen.

Den sygeste fjerdedel brugte i gennemsnit omkring 13 gange så mange penge på medicin som den fjerdedel, der har været mindst syge

4. kvartil har i gennemsnit brugt hele 65.000 kr. på medicin, fra de var 50 til 59 år. Der er således ret langt op til 3. kvartil, der har brugt under det halve, ca. 25.000 kr., på medicin. 2. kvartil har i gennemsnit brugt 13.000 kr., mens den mindst syge kvartil, 1. kvartil, kun har brugt lidt over 5.000 kr. over den tiårige periode. Den sygeste fjerdedel af generation 1950-54 har altså i gennemsnit brugt omkring 13 gange så mange penge på medicin som den fjerdedel, der har været mindst syge målt på antal ydelser hos lægen.

Ⓞ 4. kvartil har i gennemsnit brugt 65.000 kr. på medicin, fra de var 50 til 59 år

Figur 4. Medicinudgifter for generation 1950-54, mens de var 50-59 år, kvartiler



Anm: Tabellen er fordelt på kvartilerne, der bruger den almene læge mest samt medicinforbrug. Medicinudgifterne er omregnet til 2015-priser. Der er tale om gennemsnit inden for de enkelte kvartiler.

Kilde: AE på baggrund af Lovmodellens datagrundlag

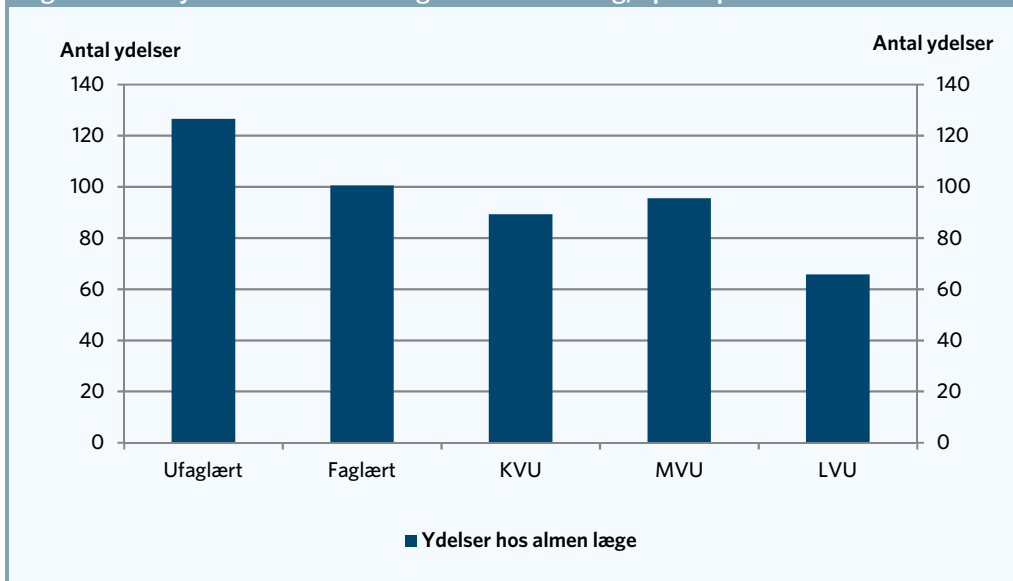
Ufaglærte modtager dobbelt så mange lægeydelser som akademikere

Ovenstående viser med tydelighed, at der er store helbredsmæssige forskelle på generation 1950-54. Ved at opdele generationen på uddannelse kan vi få et bedre indtryk af, hvem det er, der har henholdsvis et stort og et lille træk på sundhedsydelserne.

Som det fremgår af figur 5, hænger antallet af ydelser hos lægen sammen med, hvilken uddannelse man har. De ufaglærte fra generation 1950-54 modtog i gennemsnit 127 ydelser hos den almene læge, fra de var 50 til 59 år.

⊙ Antallet af ydelser hos lægen hænger stærkt sammen med, hvilken uddannelse man har

Figur 5. Antal ydelser hos almen læge som 50-59-årig, opdelt på uddannelse



Anm Uddannelsesniveaulet er opgjort det seneste år, personen indgår i populationen. Personer med uoplyst uddannelsesniveau indgår ikke i tabellen.

Kilde: AE på baggrund af Lovmodellens datagrundlag

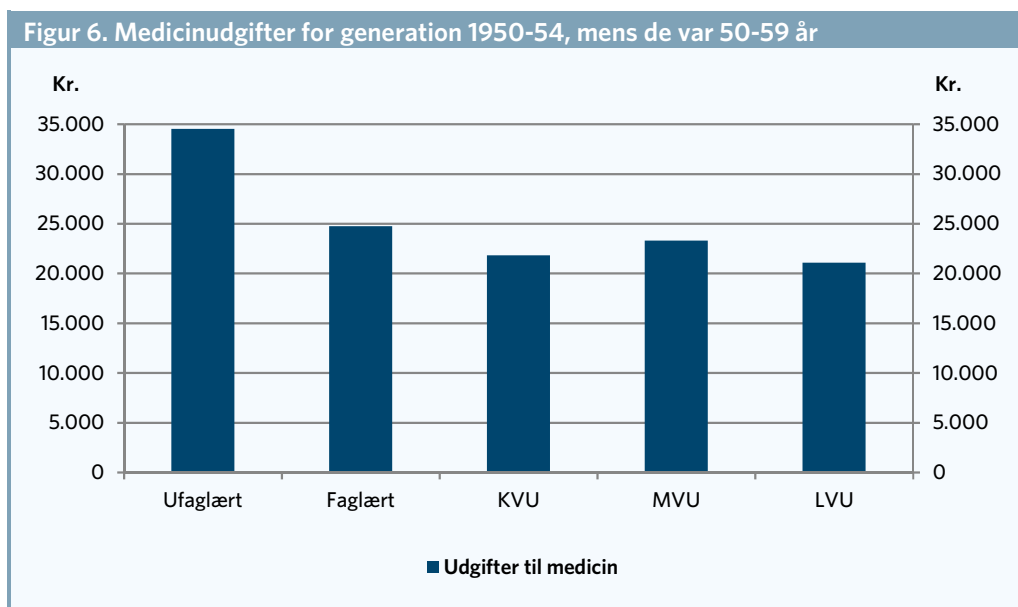
I den anden ende af skalaen modtog personer med akademisk uddannelse 66 ydelser inden for samme periode. De ufaglærte har altså modtaget knap dobbelt så mange lægeydelser som akademikerne.

Det kan i øvrigt tilføjes, at hvis man alene ser på brugen af speciallæge, så er der faktisk en tendens til, at brugen stiger i takt med uddannelsesniveauet. De ufaglærte modtog 19 ydelser fra en speciallæge i deres sene arbejdsår, mens akademikerne modtog knap 22 ydelser, hvilket dog er lidt mindre end personerne med en mellemlang videregående uddannelse, der modtog 23 ydelser i gennemsnit.

⊙ Brugen af speciallæge stiger i takt med uddannelsesniveauet

Ser man på udgifter til medicin, genfinder vi den samme trend som ved brugen af almen læge. Nemlig, at udgifterne til medicin falder i takt med stigende uddannelsesniveau. Således bruger en ufaglært i gennemsnit omkring 14.000 kr. mere på medicin end akademikere. De ufaglærte har i gennemsnit brugt 35.000 kr. på medicin, mens akademikerne har brugt cirka 21.000 over den 10 års periode, der måles på. Det ses af figur 6, som viser udgifterne til medicin fordelt på uddannelse.

⊙ Udgifter til medicin falder i takt med uddannelsesniveauet



Anm: Uddannelsesniveauet er opgjort det seneste år, personen indgår i populationen. Personer med uoplyst uddannelsesniveau indgår ikke i tabellen. Medicinudgifterne er omregnet til 2015-priser.

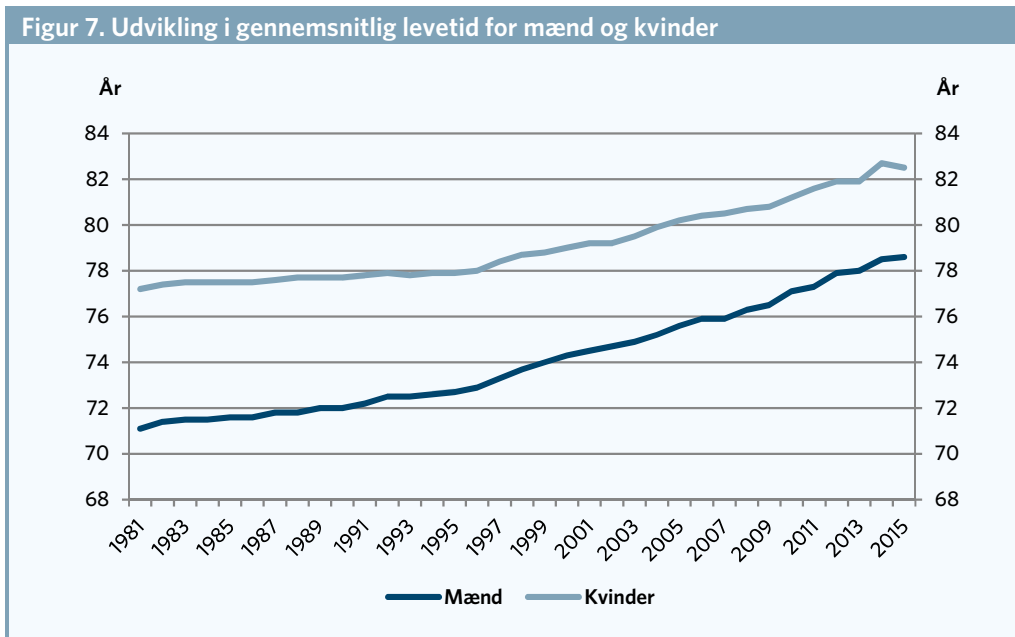
Kilde: AE på baggrund af Lovmodellens datagrundlag

Pengepungen og uddannelse bestemmer, hvor længe man lever

På linje med brugen af læge, antallet af indlæggelser og udgifter til medicin, slår den sociale ulighed igennem, når man ser på den enkeltes levetid. Der er betydelig forskel på, hvor længe man lever afhængigt af, hvilken indkomst og uddannelse man har.

Tal fra Danmarks Statistik viser, at den gennemsnitlige levetid for mænd er 78,6 år i 2015, mens den for kvinder er 82,5 år. Dermed er gennemsnitslevetiden for mænd og kvinder steget med henholdsvis 5,9 år og 4,6 år siden 1995. Det fremgår af figur 7.

⊙ Generelt oplever vi stigende levetid



Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistik

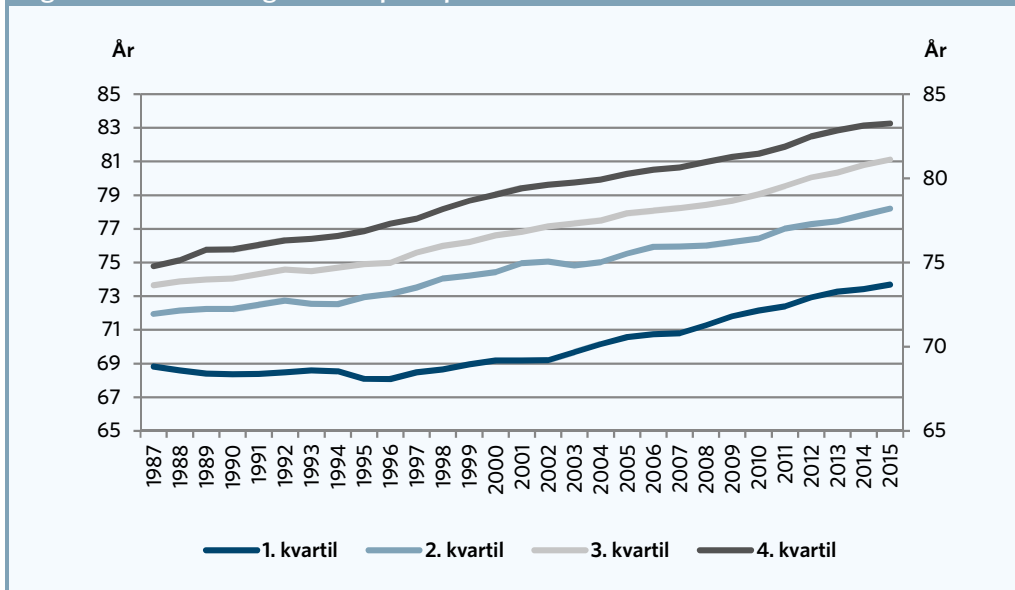
Gennemsnitstallene dækker imidlertid over store forskelle i befolkningen. Ser man på, hvor længe mænd lever afhængigt af, hvor stor deres indkomst er, får man billedet i figur 8. Figur 8 viser den forventede levetid for forskellige aldersgrupper. I figuren er hver aldersgruppe inddelt i fire lige store indkomstgrupper eller kvartiler. I den første indkomstgruppe (lavindkomstgruppen) indgår de 25 pct. af aldersgrupperne, der har de laveste indkomster. Tilsvarende indeholder højindkomstgruppen de 25 pct. af de enkelte aldersgrupper, der har de højeste indkomster. Se boks 2 for en nærmere beskrivelse af beregningsmetoden.

⊙ Mænd med lav indkomst lever markant kortere end mænd med høj indkomst

Den forventede levetid er næsten 10 år højere for de 25 pct. rigeste sammenlignet med de 25 pct. fattigste

Som det ses, lever mænd med lav indkomst markant kortere end mænd med høj indkomst. Den gennemsnitlige levetid for mænd i 4. indkomstkvartil (de 25 pct. rigeste) er 83,3 år i 2015, mens den for mænd i 1. indkomstkvartil (de 25 pct. fattigste) er 73,7 år. Den forventede levetid er således næsten 10 år højere i 4. indkomstkvartil sammenlignet med middellevetiden i 1. indkomstkvartil.

Figur 8. Gennemsnitlig levetid opdelt på indkomstkvarter for mænd



Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistik

Boks 2. Beregningsmetoden

I analysen belyses udviklingen i disse sociale forskelle i middellevetiden mellem høj- og lavindkomstgruppen igennem de seneste knap 30 år - fra 1987-2015.

Beregningsmetoden af middellevetiden (forventet restlevetid for 0-årige) for de forskellige indkomstgrupper er lavet ved for hver aldersgruppe at opdele befolkningen i fire lige store indkomstgrupper sorteret efter den husstandsækvivalerede disponible indkomst. Analysen er foretaget separat for mænd og kvinder. For hver af de fire indkomstgrupper beregnes for alle aldersgrupper den aldersspecifikke dødelighed, som ligger til grund for beregningen af middellevetiden.

Middellevetiden for lavindkomstgruppen blandt mænd (de 25 pct. fattigste mænd) er således beregnet på baggrund af den aldersspecifikke dødelighed for de 25 pct. af mændene, der har de laveste indkomster på alle alderstrin. Det bemærkes, at det i praksis kun er et meget lille fåtal, som befinder sig i den samme indkomstgruppe gennem hele livet på grund af en forholdsvis stor indkomstmobilitet. Der er således tale om en "hypotetisk" beregning, som ikke afspejler den forventede levetid for en konkret befolkningsgruppe, men udelukkende er en måde at belyse forskelle i dødelighed/levetid mellem indkomstgrupperne.

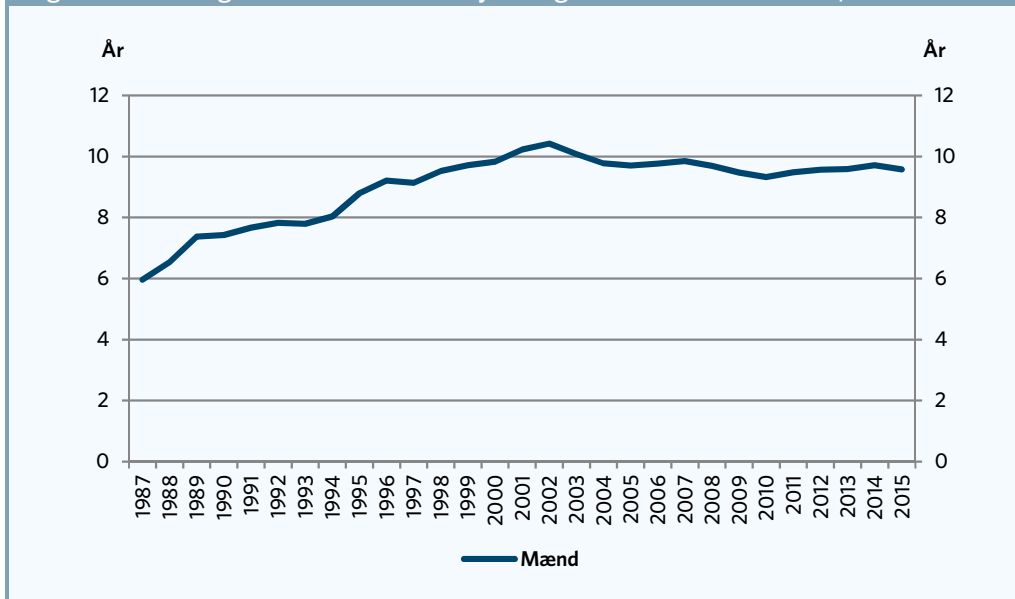
Indkomstgrupperingen tager udgangspunkt i Danmarks Statistiks afgrænsning af den disponible indkomst (dvs. indkomsten efter skat). Denne indkomst er husstandsækvivaleret efter samme principper, som Finansministeriet anvender i forbindelse med indkomstfordelingsanalyser.

Middellevetiden og den forventede restlevetid beregnes på baggrund af 2-årige dødelighedstavler.

For knap 30 år siden - dvs. i 1987 - var den tilsvarende forskel i den gennemsnitlige levetid mellem høj- og lavindkomstgruppen "kun" på knap seks år. Den stigende ulighed i levetiden indikerer, at der i perioden er sket en gradvis stigning i den sociale ulighed for mænd med forskellige indkomster. Hvad der yderligere bemærkes er, at uligheden i levetid mellem højeste og laveste indkomstgruppe de seneste 10-15 år har ligget meget stabilt på omkring 10 år. Det ses endnu tydeligere af figur 9, som viser forskellen i gennemsnitlig levetid mellem højeste og laveste indkomstkvarter for mænd.

⊙
Uligheden i levetid er steget

Figur 9. Forskel i gnst. levetid mellem højeste og laveste indkomstkvartil, mænd



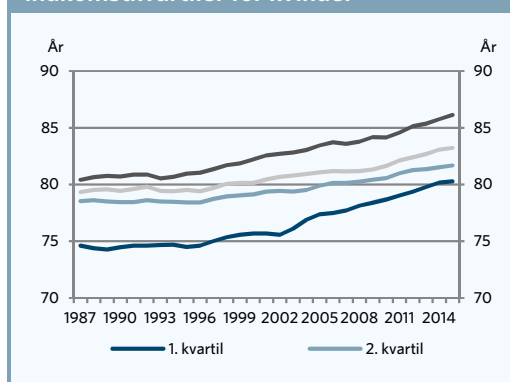
Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistik

En tilsvarende opgørelse for kvinder viser, at kvinder i 4. indkomstkvartil (de 25 pct. rigeste) har en gennemsnitlig levetid på 86,1 år i 2015, mens middellevetiden for kvinder i 1. indkomstkvartil (de 25 pct. fattigste) er 80,3 år i 2015 - dvs. en forskel på 5,9 år mellem høj- og lavindkomstgruppen, jf. figur 10A.

⊙ Der er større ulighed i mænds levetid end i kvinders

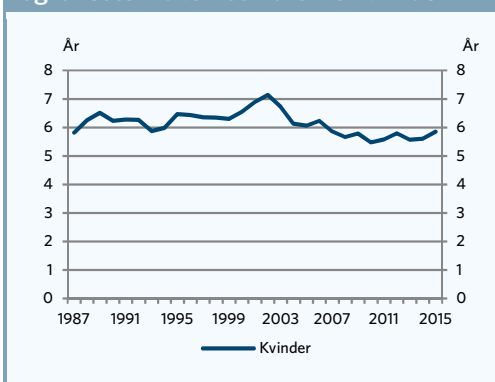
Forskellen i levetid mellem høj- og lavindkomstgrupperne er således større for mænd end for kvinder. Samtidig viser figur 10B, at forskellen i middellevetiden mellem højeste og laveste indkomstgruppe har ligget forholdsvis stabilt i de seneste knap 30 år, men forskellen er lidt mindre i 2015 end for knap 25 år siden.

Figur 10A. Gnst. levetid opdelt på indkomstkvarter for kvinder



Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistik

Figur 10B. Forskel i levetid mellem højeste og laveste indkomstkvartil for kvinder



Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistik

Personer med længste uddannelser lever længst

I stedet for at anvende indkomst til social stratificering kan opdelingen foretages på baggrund af uddannelsesniveau eller uddannelseslængde. Nedenfor er de enkelte aldersgrupper – for henholdsvis mænd og kvinder – opdelt i fire lige store uddannelsesgrupper på baggrund af længden af den enkeltes uddannelse. I den første gruppe indgår de 25 pct. af aldersgruppen, der i det pågældende år har de korteste uddannelser. I den anden uddannelsesgruppe indgår de "næste" 25 pct. osv. Den fjerde og sidste uddannelsesgruppe indeholder således de 25 pct. af aldersgruppen, der har de længste uddannelser. Grupperingen er foretaget ud fra Danmarks Statistiks opgørelse over den normerede studietid af de enkelte uddannelser¹.

⓪ Jo længere uddannelse, man har, jo længere lever man statistisk set

Med denne uddannelsesgruppering viser tabel 1, at den forventede restlevetid blandt 30-årige mænd med de (25 procent) længste uddannelser er 52,2 år i 2015, mens den forventede restlevetid blandt 30-årige mænd med de (25 procent) korteste uddannelser 46,1 år. Der er således en forskel i den forventede restlevetid på de to uddannelsesgrupper på 6,1 år. Tilsvarende viser tabellen, at der for kvinder ligeledes er forskelle i den forventede levetid på tværs af uddannelsesgrupperne – men forskellene er ikke helt så store som for mændene.

⓪ Mere end 6 år i restlevetid skiller de 30-årige mænd med mest og mindst uddannelse

	Mænd	Kvinder
1. kvartil	46,1	50,4
2. kvartil	49,5	52,7
3. kvartil	49,5	54,0
4. kvartil	52,2	55,1
Forskel i forventet restlevetid mellem højeste og lavest uddannelseskvarter	6,1	4,7

Anm.: Personer med "uoplyst uddannelse" samt "ingen uddannelse" er udeladt af opgørelsen.
Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistik

Danmarks Statistik undersøgte i 2014 den forventede levetid for 40-årige fordelt på uddannelsesgrupper². Resultaterne herfra viste, at en 40-årig mand med en lang videregående uddannelse kunne forvente at leve 6,6 år længere end en 40-årig, som kun havde afsluttet grundskolen. Tilsvarende kunne en 40-årig kvinde med en lang videregående uddannelse forvente at leve 5,1 år længere end en 40-årig med en grundskoleuddannelse. Der er således god overensstemmelse mellem AE's og Danmarks Statistiks resultater.

⓪ Længden af uddannelser har større betydning for mænds levetid end for kvinders

¹ Konkret er anvendt variablen PRIA, som er koblet på individoplysningerne via højeste fuldførte uddannelse (AUDD). En fordel ved denne gruppering er, at eventuelle effekter af, at uddannelsesgruppernes størrelse ændres over tid, ikke kommer til få betydning. Dødeligheden, der ligger til grund for beregningen af restlevetiden, er imidlertid kun opdelt på uddannelse frem til 90-årsalderen. Det skyldes, at der for 1987 kun foreligger dækkende uddannelsesoplysninger frem til 64-årsalderen. For 2014 foreligger der uddannelsesoplysninger frem til 91-års alderen, men den uddannelsesspecifikke dødelighed fra alder 90 er ikke anvendt. Der er således ikke anvendt uddannelsesspecifik dødelighed for personer over 90 år, men derimod dødelighed for mænd og kvinder uden opdeling på uddannelsesniveau. Det bidrager formentlig til at undervurdere de beregnede forskelle i levetider mellem uddannelsesgrupperne. Der ses på den forventede restlevetid blandt 30-årige, hvor de fleste har afsluttet deres uddannelse.

² Jf. Nyt fra Danmarks Statistik, nr. 133, 13. marts 2014.

Ulighed i sundhed handler om livsstil og arbejdsmiljø

Som kapitlet viser, er der store sundhedsforskelle i generation 1950-54, og forskellene hænger i høj grad sammen med længden af den enkeltes uddannelse. Dem med længst uddannelser er mindst syge, bruger færrest penge på medicin og lever samtidig længere end dem med kort eller ingen uddannelse efter grundskolen.

⊙
Dem med længst uddannelser er mindst syge, bruger færrest penge på medicin og lever længere

De markante sundhedsforskelle i befolkningen handler til dels om store forskelle i vores livsstil. Flere sundhedseksperters har peget på, at der er behov for at sætte ind med en større grad af oplysning og forebyggende initiativer for nogle af de svage grupper i samfundet. Dertil arbejder personer uden uddannelse eller med faglærte uddannelser typisk i fysisk mere anstrengende og nedslidende job end akademikere. Vi ved fra forskellige undersøgelser, at ufaglærte på en lang række parametre står svagere i samfundet. De har ringere arbejdsmarkedstilknytning, lavere løn og dårligere arbejdsmiljø end personer med uddannelse. Dertil har de også et større træk på lægen, meget større udgifter til medicin og kortere levetid end deres universitetsuddannede jævnaldrende.

⊙
De markante sundhedsforskelle i befolkningen handler til dels om store forskelle i vores livsstil.

3 KAPITEL

Nedslidte arbejdere rammes hårdt af de nye pensionsregler

Langt de fleste af dem, der går tidligt på efterløn, er almindelige arbejdere som slagtere, tømrere og fabriksarbejdere. Mellem 17 og 23 pct. af de faglærte og ufaglærte trækker sig tilbage som 60-årig, mens kun tre pct. af akademikerne. Faglærte og ufaglærte har typisk haft nogle hårdere fysiske og mere nedslidende job. Hver anden af dem, der trækker sig tidligt tilbage for at gå på efterløn, havde smerter hver uge, før de trak sig tilbage, og var i højere grad ramt af arbejdsrelaterede sygdomme i de sene arbejdsår.

Som det fremgik af kapitel 1 og 2, er der store uligheder i både indkomst og sundhedstilstanden inden for den generation, der blev født i 1950-54. I den offentlige debat taler man i øjeblikket om at fremrykke den højere pensionsalder, samtidig med at man skal være ældre og ældre for at kunne gå på efterløn. Samtidig diskuteres det, hvem det egentlig er, der bruger efterlønsordningen. Er det seniorer, der sagtens kunne blive i job, som trækker tilbage – eller er det reelt nedslidte arbejdere, der har haft et langt, hårdt arbejdsliv?



I den offentlige debat taler man i øjeblikket om at fremrykke den højere pensionsalder

I denne sidste del af publikationen ser vi, hvordan generationen har oplevet de sidste år på arbejdsmarkedet, og hvem det er, der har gjort brug af efterlønsordningen. I denne del af analysen ser vi på generation 1949-53, da det er den sidste gruppe, der kunne trække sig tilbage på efterløn allerede som 60-årig. De er særligt interessante i denne sammenhæng, fordi de både kunne vælge at gå på efterløn som 60-årig, men også med fordel kunne vælge at udskyde efterlønnen og som følge af 2-årsreglen få en større efterlønsats samt en mindre modregning af private pensioner.



I kapitlet ses på, hvordan generationen har oplevet de sidste år på arbejdsmarkedet

Som kapitlet vil vise, bliver efterlønsordningen primært brugt af helt almindelige arbejdere. Faglærte og ufaglærte trækker sig langt oftere tidligt tilbage end akademikere. Det skyldes, at de faglærte og ufaglærte arbejdere har haft nogle fysisk hårdere job, hvor belastningen og nedslidningen er stor. Hver anden af dem, der gik tidligt på efterløn, havde således smerter hver uge, før de trak sig tilbage. En højere tilbagetrækningsalder vil således få store konsekvenser for mange danske arbejdere.



En højere tilbagetrækningsalder vil få store konsekvenser for mange danske arbejdere

Tilbagetrækningsalderen stiger

I 2006 indgik VK-regeringen et bredt forlig, velfærdsforliget, med Dansk Folkeparti, Socialdemokraterne og Radikale Venstre, hvor det blev besluttet at indføre en stigende tilbagetrækningsalder fra 2019 med virkning for personer født efter 1. januar 1959.

⊙ I 2006 blev, velfærdsforliget vedtaget. Det betyder stigende tilbagetrækningsalder fra 2019

Denne aftale blev imidlertid rykket frem ved tilbagetrækningsreformen i 2011, hvor et flertal bestående af de daværende regeringspartier, Venstre og Konservative, i samarbejde med Dansk Folkeparti og Det Radikale Venstre indgik en aftale om, at den stigende efterlønsalder (og folkepensionsalder) skulle træde i kraft allerede fra 2014 med virkning for personer født efter 1. januar 1954.

⊙ Tilbagetrækningsreformen fra 2011 gjorde, at velfærdsforliget blev fremrykket

Foruden den højere tilbagetrækningsalder blev det i tilbagetrækningsreformen desuden besluttet at forkorte efterlønnen fra fem til tre års varighed og at indføre en førtidspensionsordning for nedslidte. Tilbagetrækningsreformen indebar altså stramninger af både efterlønsordningen og pensionsalderen. Indtil 2014 kunne man altså gå på efterløn som 60-årig, og frem til man fyldte 65 år, hvor man kunne gå på folkepension. Efter 2014 måtte danskerne dog berede sig på at blive længere på arbejdsmarkedet.

⊙ Tilbagetrækningsreformen indebar stramninger af både efterlønsordningen og pensionsalderen

I 2025 vil efterlønsalderen være 64 år, mens folkepensionsalderen vil være 67 år. Tabel 1 viser, hvordan efterlønsalderen som følge af reformen gradvist er blevet hævet for personer født i 1950'erne. Personer født i 2. halvår af 1959 kan altså gå på efterløn som 64-årig.

⊙ I 2025 vil efterlønsalderen være 64 år, mens folkepensionsalderen vil være 67 år

Fødselsår	Efterlønsalder
Født før 1954	60,0
1. halvår 1954	60,5
2. halvår 1954	61,0
1. halvår 1955	61,5
2. halvår 1955	62,0
1. halvår 1956	62,5
2. halvår 1956 - 2. halvår 1958	63,0
1. halvår 1959	63,5
2. halvår 1959	64,0

Kilde: AE på baggrund af aftale om senere tilbagetrækning, 2011.

Nu frem mod efteråret 2016 tales der om, hvorvidt den forhøjede pensionsalder skal fremrykkes yderligere.

Den typiske efterlønsmodtager en er arbejder

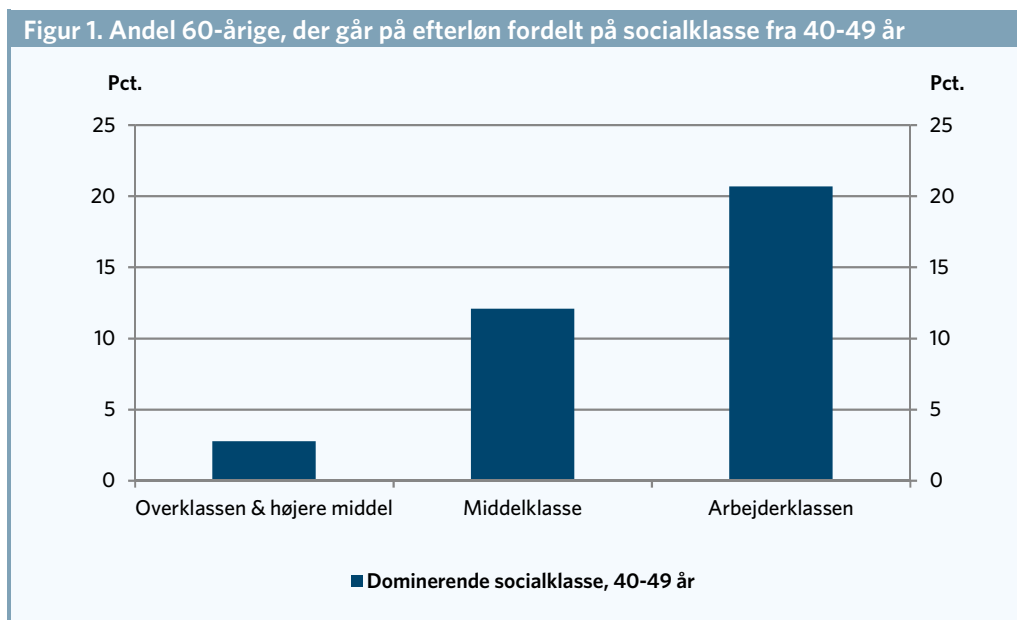
Langt de fleste af dem, der trækker sig tilbage som 60-årige, er helt almindelige arbejdere som slagtere, tømrere og fabriksarbejdere. Kun meget få fra overklassen og den højere middelklasse trækker sig tidligt tilbage på efterløn. Det fremgår af figur 1, som viser, hvor stor en andel inden for hver klasse, der går på tidlig efterløn.

I figur 1 (og de følgende figurer) er der set på alle de personer, der var 60 år³ i perioden 2010-2013 og undersøgt, hvem der valgte at gå på efterløn – og hvem der ikke gjorde. I figuren er personerne delt op efter, hvilken socialklasse de tilhørte i hovedparten årene, fra de var 40 til 49 år. Se mere om inddelingen af sociale klasser i boks 2 sidst i kapitel 1.

Overgangen til efterløn blandt 60-årige er mere end syv gange større for arbejderklassen end for overklassen og den højere middelklasse

Det ses, at overgangen til efterløn blandt 60-årige er mere end syv gange større for arbejderklassen end for overklassen og den højere middelklasse. Knap 21 pct. af 60-årige, der har tilhørt arbejderklassen i hovedparten af deres 40'ere, overgik til efterløn, mens andelen for overklassen og den højere middelklasse er helt nede på 2,8 procent.

⓪ Andelen fra overklassen og den højere middelklasse, der går på efterløn som 60-årig er under 3 pct.



Anm.: 60-årige opgjort i nov. 2010-2013, dvs. personer født i 1949-1953, der kunne gå på efterløn som 60-årig. Ekskl. personer med uoplyst socialklasse samt studerende. Underklassen er også udeladt, da definitionen på underklassen er, at de har været ude af arbejdsmarkedet i mindst 80 pct. af året, og derfor formentligt ikke vil være berettiget til efterløn, fordi der fx er tale om førtidspensionister.

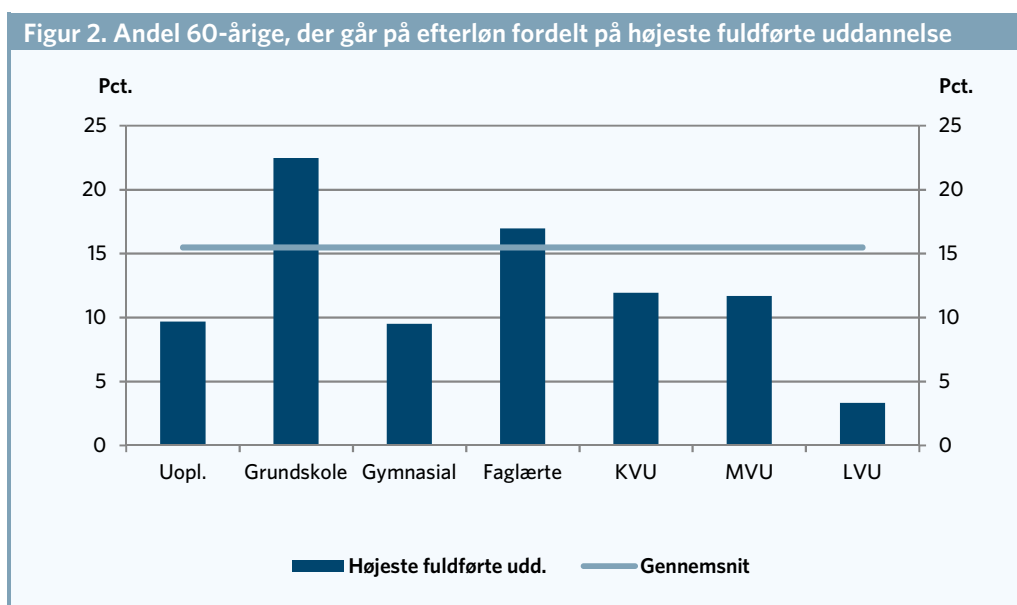
Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistik

³ Analysen er lavet på alle 60-årige opgjort ultimo november i året. Der er dog set bort fra personer, der som 60-årige var på førtidspension eller fleks-ydelse.

Ser man på efterlønnernes uddannelsesbaggrund, vidner tallene ligeledes om, at efterlønsordningen ikke blev brugt af mange akademikere.

I figur 2 er de 60-årige inddelt efter den højest fuldførte uddannelse, og der er set på, hvor mange der inden for uddannelsesgruppen går på tidlig efterløn. Blandt de, der har grundskolen som højeste fuldførte uddannelse, er det hele 23 procent, dvs. næsten hver fjerde, der går på efterløn som 60-årig. Blandt personer med en faglært uddannelse er det 17 procent, mens det gælder 11-12 procent af dem, der har en kort eller mellemlang videregående uddannelse. Blot 3,3 procent af akademikerne på 60 år går på efterløn.

⓪ Næsten hver fjerde ufaglærte går på efterløn som 60-årig



Anm.: 60-årige opgjort i nov. 2010-2013, dvs. personer født i 1949-1953, der kunne gå på efterløn som 60-årig.
Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistik

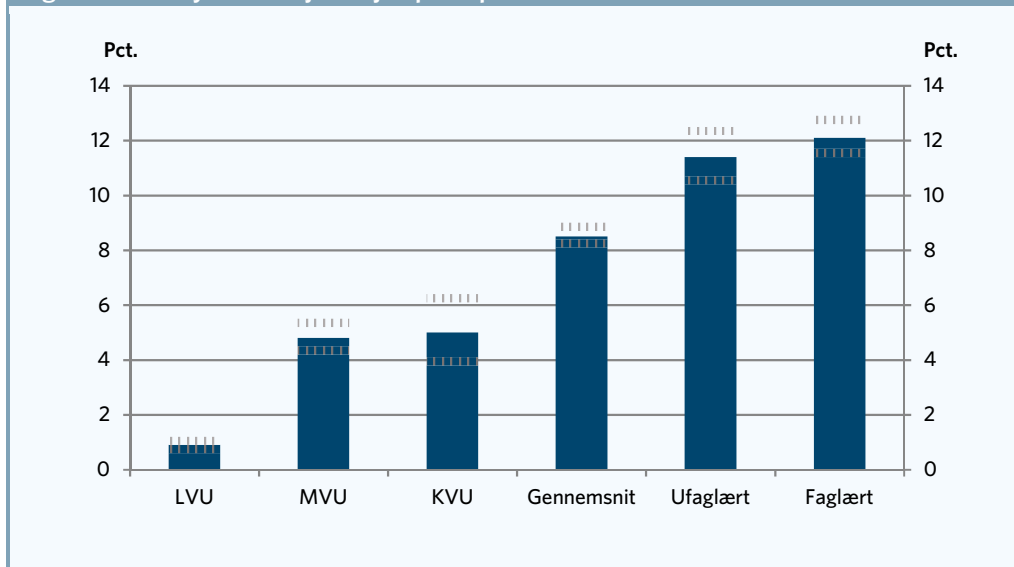
Det er altså især faglærte og ufaglærte, der gør brug af efterlønsordningen og trækker sig tilbage som 60-årig. Det hænger sammen med, at faglærte og ufaglærte har et markant hårdere og mere opslidende arbejdsliv end f.eks. akademikere.

⓪ Faglærte og ufaglærte har et markant hårdere og mere opslidende arbejdsliv

Ufaglærte og faglærte er de grupper, der har det hårdeste fysiske arbejdsmiljø

Ufaglærte og faglærte er de grupper, der har det hårdeste fysiske arbejdsmiljø. Det fremgår af figur 3, som viser, hvor mange der har et hårdt fysisk arbejdsmiljø fordelt på deres højeste fuldførte uddannelse.

Figur 3. Hårdt fysisk arbejdsmiljø opdelt på uddannelse



Anm. Se appendix. Der er sket en signifikant forbedring af det fysiske arbejdsmiljø fra 2012 til 2014, men fordelt på uddannelsesniveauer er der ikke nogle signifikante ændringer. Prikkerne i figuren viser konfidensintervaller.
Kilde: AE på baggrund af NFA og Danmarks Statistik

Det ses af figur 3, at andelen med et hårdt fysisk arbejdsmiljø falder med uddannelsesniveaulet. 11-12 pct. af de ufaglærte og faglærte har et hårdt fysisk arbejdsmiljø, hvilket er mere end dobbelt så mange som personer med en kort eller mellemlang videregående uddannelse. Blandt beskæftigede med en lang videregående uddannelse er det meget færre, kun én procent, der har et hårdt fysisk arbejdsmiljø.

⊙ Andelen med et hårdt fysisk arbejdsmiljø falder med uddannelsesniveaulet

Et hårdt fysisk arbejdsmiljø følger her definitionen fra Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø (NFA). NFA's definition kræver, at man oplever høj anstrengelse ved udførelse af sit arbejde, at man er udsat for forskellige ergonomiske belastninger (f.eks. dårlige arbejdsstillinger eller tunge løft), at man oplever begrænsning i arbejdet på grund af smerter, og at man er træt og udmattet efter en typisk arbejdsdag, jf. boks 1.

Boks 1. Kriterier for hårdt fysisk arbejdsmiljø

NFA har udviklet et indeks til at måle, hvem der har det hårdeste fysiske arbejdsmiljø kaldet muskelskelet-overbelastede. Arbejdstilsynet (AT) og Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø (NFA) benytter indekset til opfølgning på, om reduktionsmålene, der er defineret i Arbejdsmiljøstrategien 2020, indfries.

For at indgå i indekset for hårdt fysisk arbejdsmiljø skal følgende kriterier være opfyldt:

- Have høj anstrengelse ved udførsel af arbejdet, dvs. scorer mellem 6 til 10 på en 10-skala.
- Svarer ja til at have været begrænset i arbejdet pga. smerter inden for de sidste tre måneder
- Svarer noget træt, meget træt eller helt udmattet efter en typisk arbejdsdag

Og personen skal være udsat for mindst en af følgende eksponeringer:

- Går eller står mindst ¼ af tiden
- Arbejder med ryggen vredet eller foroverbøjet uden at støtte med hænder og arme mindst ¼ af tiden
- Har armene løftet i eller over skulderhøjde mindst ¼ af tiden
- Gør de samme armbevægelser mange gange i minuttet (fx pakkearbejde, montering, maskinføddning, udskæring) mindst ¼ af tiden
- Sidder på hug eller ligger på knæ i arbejdet mindst ¼ af tiden
- Skubber eller trækker mindst ¼ af tiden
- Bærer eller løfter mindst ¼ af tiden
- Løfter 30 kg eller derover.

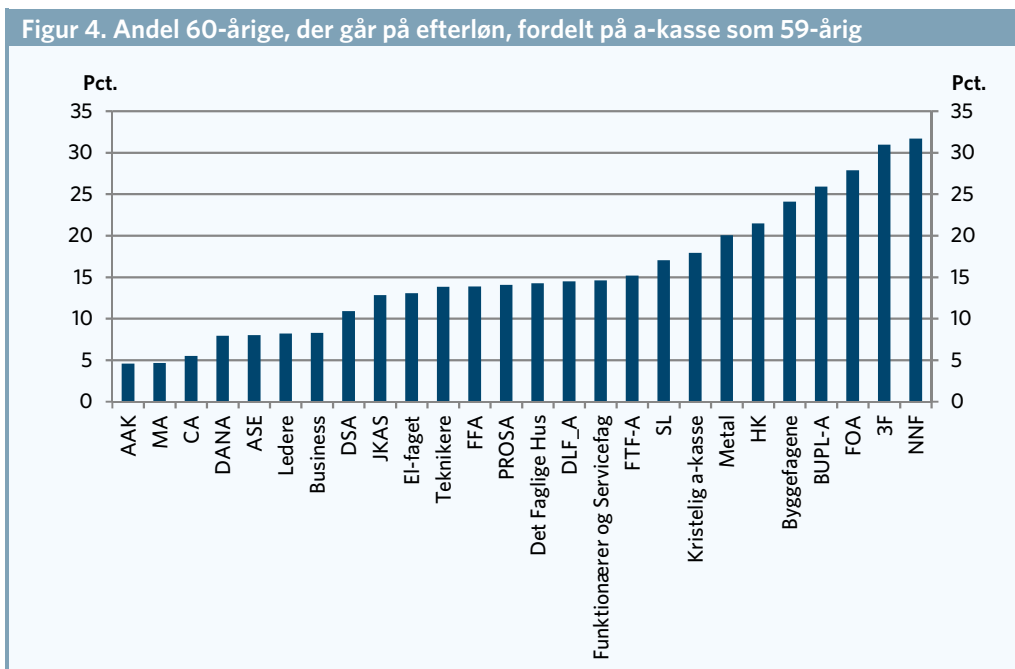
Dem, der trækker sig tidligt tilbage for at gå på efterløn, er især faglærte eller ufaglærte - og tilhører arbejderklassen. Efterlønsmodtagere er primært en gruppe af almindelige faglærte og ufaglærte arbejdere, der har haft nogle fysisk krævende job. Dette billede understreges, når man ser på, fra hvilke a-kasser flest medlemmer går på efterløn som 60-årig.

⓪ Dem, der trækker sig tidligt tilbage for at gå på efterløn, er især faglærte eller ufaglærte

Efterlønsmodtagere er primært en gruppe af almindelige faglærte og ufaglærte arbejdere, der har haft nogle fysisk krævende job

Som vist i figur 4 er det hos 3F og NNF næsten hver tredje af de 60-årige, der går på efterløn. Også FOA-medlemmer og BUPL-medlemmer har en relativ høj overgangsfrekvens på mere end 25 procent. Til sammenligning ligger akademikernes a-kasser nede på under 5 procent.

⓪ Hos 3F og NNF er det næsten hver tredje af de 60-årige, der går på efterløn



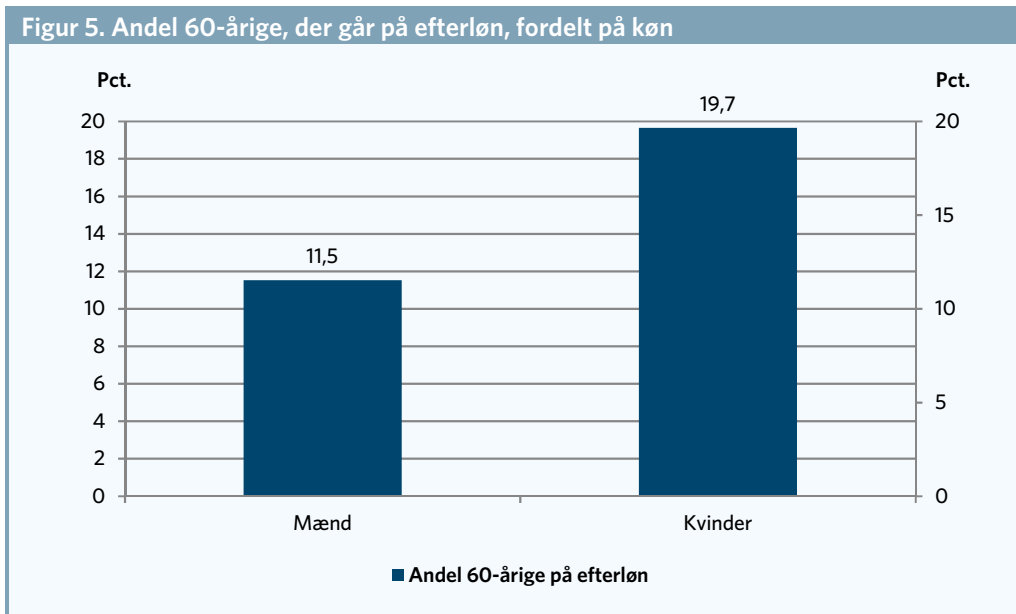
Anm.: 60-årige opgjort i nov. 2010-2013, dvs. personer født i 1949-1953, der kunne gå på efterløn som 60-årig. Personer, der ikke var medlem af a-kasse er udeladt. Figuren viser andelen, der gik på efterløn, af 60-årige fordelt på a-kasse som 59-årig. Sorteret stigende.

Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistik

Kvinder i industrien er mest tilbøjelige til at gå på efterløn

Generelt er der flere kvinder end mænd, som trækker sig tidligt tilbage for at gå på efterløn. Det fremgår af figur 5. Hver femte 60-årig kvinde går på tidlig efterløn, mens det gælder 11 procent af mændene, altså næsten halvt så mange.

⓪ Hver femte 60-årig kvinde går på tidlig efterløn



Anm.: 60-årige opgjort i nov. 2010-2013, dvs. personer født i 1949-1953, der kunne gå på efterløn som 60-årig. Kun blandt de, der bor sammen med en anden voksen i husstanden.

Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistik

Ser man på, hvor mange inden for forskellige brancher, der går tidligt på efterløn, står industrien ud som dén branche, hvor overgangen til efterløn er størst. Figur 6 viser tilbøjeligheden til at gå på tidlig efterløn opgjort efter, hvilken branche de 60-årige tilhørte hovedparten af deres sene år på arbejdsmarkedet, nærmere bestemt fra de var 50 til 59 år.⁴ Det ses, at den største overgang til efterløn blandt 60-årige er for dem, der arbejder i industrien.

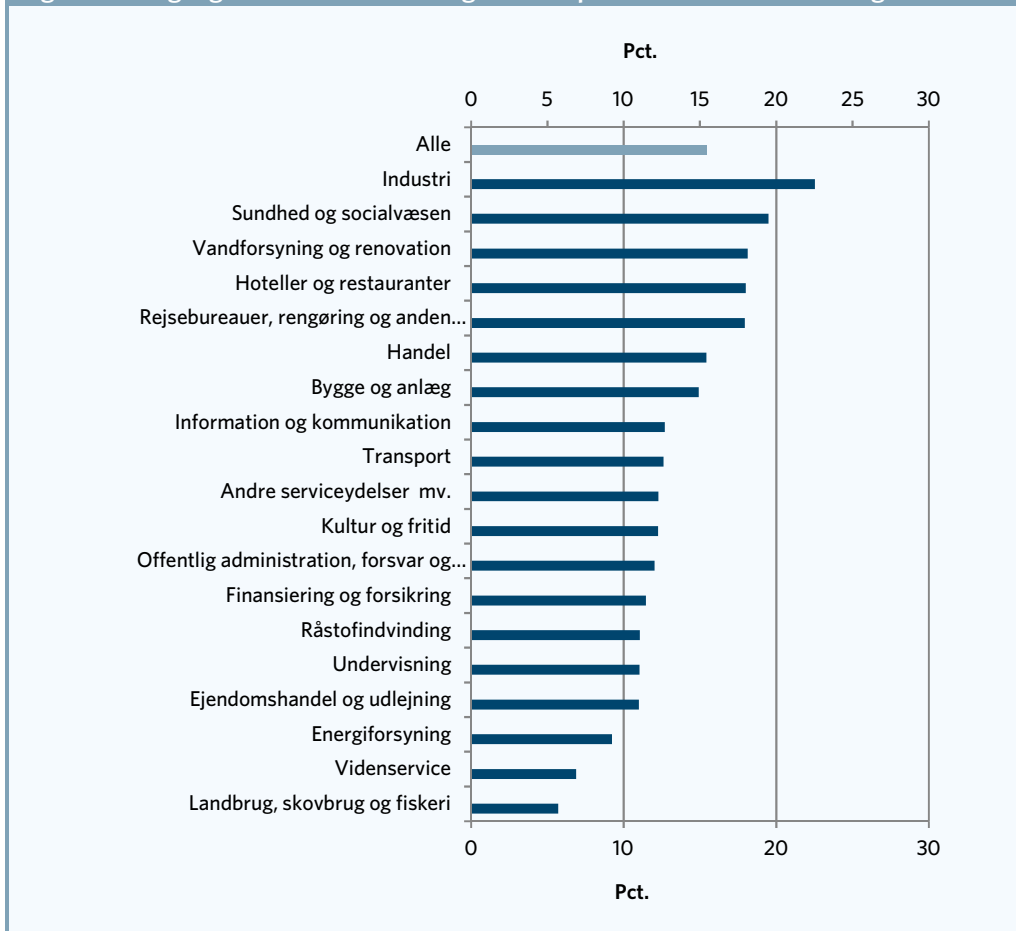
ⓘ Den største overgang til efterløn blandt 60-årige er for dem, der arbejder i industrien

Næsten hver fjerde 60-årig blandt dem, der er tilknyttet industrien, går på efterløn

22,5 procent - eller næsten hver fjerde - 60-årig blandt dem, der er tilknyttet industrien, går på efterløn. En stor gruppe brancher såsom "sundhed og socialvæsen", "vandforsyning og renovation", "hotel og restauration" samt "rejsebureauer, rengøring m.m." følger lige efter med omkring 18-20 procents overgang til efterløn. I den anden ende af skalaen ligger fx energiforsyning med 9,3 procents overgang til efterløn samt vidensservice og landbrug på 6-7 procent.

⁴ Dominerende branche er fundet ved først at finde ud af om personen har været i beskæftigelse i mindst halvdelen af de 10 år. Dernæst er det undersøgt, hvilken branche, der er tale om i 19-grupperingen. Ved lige mange år vælges den første branche.

Figur 6. Overgang til efterløn for 60-årige fordelt på branche som 50-59-årig



Anm.: Blandt 60-årige er den dominerende branche fundet som den branche, man har været ansat i mest fordelt på 19-grupperingen i 50-59 års alderen. Se note 3. Sorteret faldende.

Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistik

Der er dog stor forskel på kvinder og mænds overgang til efterløn alt efter hvilken branche, de har været ansat i som 50-59-årige. For både mænd og kvinder er overgangen til efterløn for 60-årige højest for dem, der har været ansat i industrien, men der er stor forskel på, hvor mange der trækker sig tidligt tilbage. Blandt industriansatte kvinder er 34 pct. af de 60-årige overgået, mens andelen for mænd ansat i industrien er 17,8 pct. 60-årige kvinder i industrien har således næsten dobbelt så høj overgangsfrekvens til tidlig efterløn som mænd.

⊙ Blandt industriansatte kvinder er 34 pct. af de 60-årige overgået til efterløn, mens andelen for mænd ansat i industrien er 17,8 pct.

Industrijob dækker bl.a. over lagerarbejde, nogle kontorfunktioner og arbejde i selve produktionen som f.eks. betjening af automatiske maskiner (eksempelvis som procesoperatør). I boks 2 fremgår det, hvilke arbejdsfunktioner der er hyppigt forekomne blandt 50-59-årige kvinder i industrien.

Boks 2. Hyppigt forekomne stillinger blandt 50-59-årige kvinder i industrien

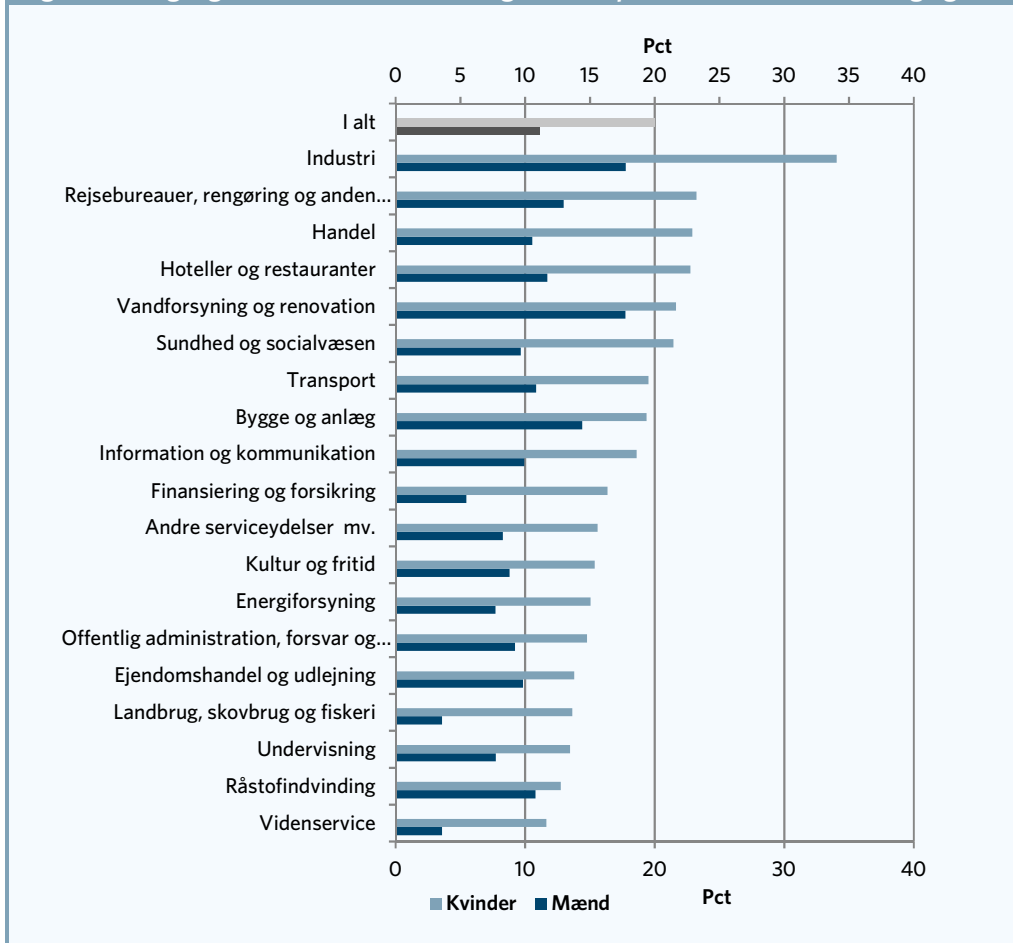
Hyppigt forekommende arbejdsfunktioner inden for industrien for kvinder, der er mellem 50 og 59 år, er:

- laborantarbejde
- monteringsarbejde af elektrisk og elektronisk udstyr
- almindeligt kontorarbejde
- operatørarbejde ved fremstilling af plastprodukter
- operatørarbejde ved færdigvareproduktion i nærings- og nydelsesmiddelindustri
- regnskabsarbejde
- andet monteringsarbejde
- pakkeriarbejde
- andet manuelt produktionsarbejde
- salgsarbejde
- teknikerarbejde

Der er altså tale om en bred vifte af funktioner, hvor nogle ikke kræver formel uddannelse, mens andre kræver faglært uddannelse, andre kort, mellemlang eller lang videregående uddannelse.

Industrien er altså den branche, hvor overgangen til tidlig efterløn for kvinder er klart højest. Herefter følger brancherne "rejsebureauer og rengøring m.m." samt "handel" og "hotel og restauration", hvor cirka 23 procent af de 60-årige er gået på tidlig efterløn. For mænd er det derimod ansatte inden for "vandforsyning og renovation", der med en andel af 18 procent af de 60-årige, er den branche, hvor næst flest er gået på tidlig efterløn. Derefter kommer "bygge og anlæg" med 14 procent.

Figur 7. Overgang til efterløn blandt 60-årige fordelt på branche som 50-59-årig og køn



Anm.: Blandt 60-årige er den dominerende branche fundet som den branche, man har været ansat i mest fordelt på 19-grupperingen i 50-59 års alderen. Se note 3. Sorteret faldende for andelen blandt kvinder.
 Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistik

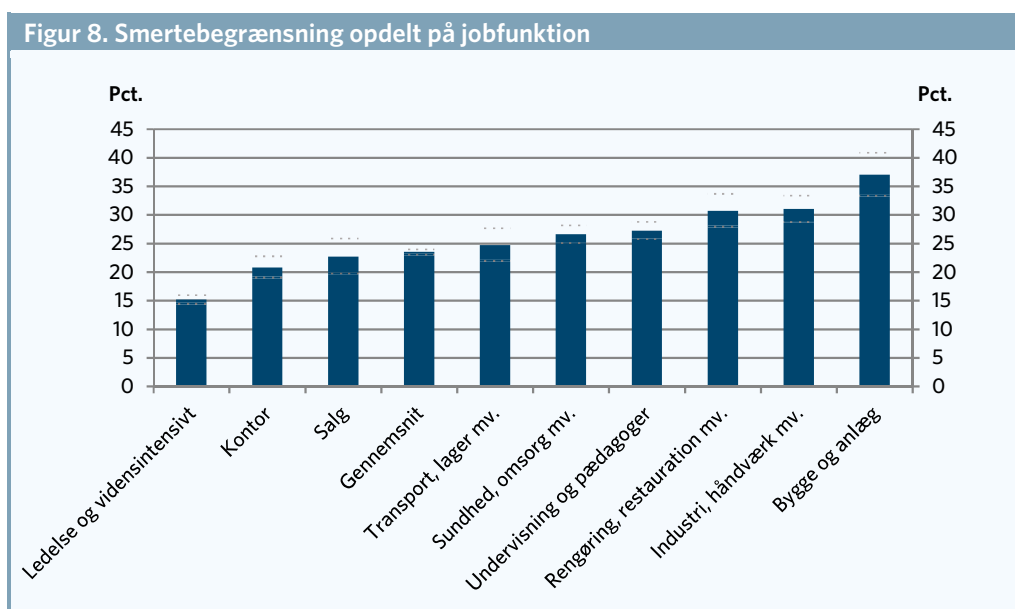
Går man ind og ser på arbejdsmiljø, viser statistikkerne, at industrien er én af de faggrupper, hvor flest døjer med et hårdt fysisk arbejdsmiljø. En af de arbejdsmiljøfaktorer, der indgår i målet for det fysiske arbejdsmiljø, er smertebegrænsning. Personer, der har svaret ja til at have været begrænset i arbejdet pga. smerter inden for de sidste tre måneder, er omfattet af smertebegrænsning.

⓪ Industrien er én af de faggrupper, hvor flest døjer med et hårdt fysisk arbejdsmiljø

Mellem hver fjerde og femte lønmodtager oplever at være begrænset af smerter på jobbet

Som figur 8 viser, er det næsten hver tredje industriarbejder (31 pct.), der har været begrænset i arbejdet på grund af smerter. Faggruppen industri og håndværk ligger faktisk nummer to på listen over, hvor flest er begrænset af smerter i arbejde - kun overgået af bygge- og anlægsgruppen (37 pct.).

⓪ Inden for bygge- og anlæg er 37 pct. begrænset af smerter



Anm. Se appendix. Der er sket et signifikant fald i andelen med smertebegrænsninger fra 2012 til 2014. Fordelt på jobfunktionen er det for personer, der er beskæftiget inden for salg, hvor smertebegrænsning er faldet signifikant. Prikkerne i figuren viser konfidensintervaller.

Kilde: AE på baggrund af NFA og Danmarks Statistik

I gennemsnit er det mellem hver fjerde og femte lønmodtager, der oplever at være begrænset af smerter på jobbet. Som figuren viser, er det inden for nogle brancher tættere på hver tredje. Går

man nærmere ind og ser på, hvem der oplever smerter på jobbet, og hvem der går fri, viser der sig at være en klar tendens til, at dem med smerter er dem, der går tidligt på efterløn.

Hver anden efterlønsmodtagere havde smerter, før de trak sig tilbage

I det følgende analyseres, hvilke arbejdsbetingelser som dem, der gik tidligt på efterløn arbejdede under lige inden, de trak sig tilbage – og om de er anderledes end for dem, der ikke trak sig tidligt tilbage.

Til denne del af analysen har vi brugt et udsnit af spørgsmålene fra den spørgeskemaundersøgelse om arbejdsmiljø i Danmark, som Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø (NFA) foretog i 2012. Vi har altså set på dem, der har svaret på spørgeskemaet og været i job som 59-årig i 2012. Dem er der ca. 800 af. Ved hjælp af Danmarks Statistik data har vi undersøgt, hvorvidt de 59-årige var på efterløn to år senere, altså i 2014. Herved kan man se, hvordan efterlønsmodtagerne adskiller sig fra dem, der ikke trak sig tilbage. Vi har fokuseret på de spørgsmål, hvor der var en bemærkelsesværdig forskel mellem efterlønsmodtagere og ikke-efterlønsmodtagere. Se mere om datagrundlaget i boks 3.

Boks 3. Datagrundlag for analyse om arbejdsforhold

NFA's undersøgelse

Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø (NFA) gennemfører hvert andet år i perioden fra 2012 til 2020 en måling af arbejdsmiljøet i Danmark. Undersøgelsen foregår ved, at NFA hvert andet år stiller de samme spørgsmål til en stor gruppe tilfældigt udvalgte beskæftigede. De seneste resultater af spørgeskemaundersøgelsen er fra 2014 og er i denne analyse koblet med registeroplysninger fra Danmarks Statistik.

Der er 27.000 personer, der har besvaret spørgeskemaet. Selvom der er mange respondenter, er resultaterne i analysen behæftet med usikkerhed, da det er stikprøvebaseret. Denne usikkerhed er illustreret ved de grå streger i figurerne. Jo mindre intervallet er mellem stregerne, jo mere sikkert er det, at vi vil få det samme resultat, hvis vi spurgte en tilsvarende gruppe af personer, der ikke indgår i stikprøven. Når intervallerne i figuren ikke overlapper hinanden, kan det konkluderes, at resultaterne er signifikant forskellige. I figur 1 kan vi således konkludere, at medlemmer af NNF har et signifikant hårdere fysisk arbejdsmiljø end lønmodtagerne generelt.

Sådan har vi koblet tallene med registeroplysninger

Der er taget udgangspunkt i population af 59-årige, der har besvaret spørgeskemaet fra NFA om arbejdsmiljøet i 2012. Dem var der ca. 800 af. Efterfølgende er det via Beskæftigelsesministeriets DREAM-register undersøgt, hvor mange der fik udbetalt efterløn i 2014 og hvor mange af dem, der ikke gjorde. Dem, der ikke modtog efterløn, kan således forsat være i arbejdsstyrken, men de kan også være uden for arbejdsstyrken fx på sygedagpenge eller lignende.

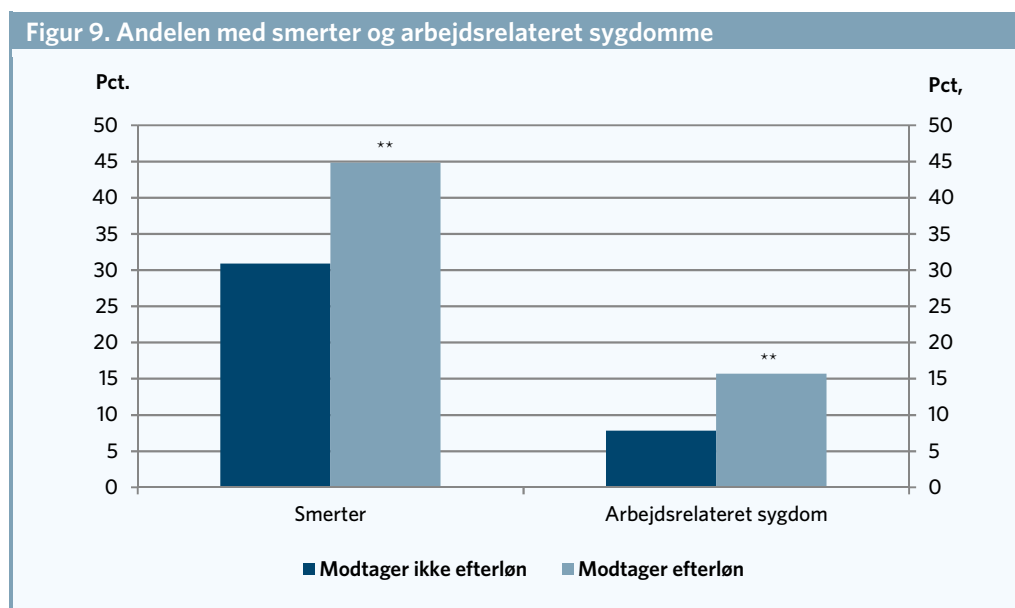
Det viser sig først og fremmest, at dem, der gik på tidlig efterløn, var betydeligt mere plaget af smerter i deres sene arbejdsår sammenlignet med dem, der ikke gik tidligt på efterløn. Som det ses figur 9, havde tæt på halvdelen (45 pct.) af dem, der modtog efterløn i 2014, smerter mindst en gang om ugen i deres sene arbejdsår, dvs. som 59-årig. Det tilsvarende tal for personer, der ikke modtog efterløn i 2014, er lidt under hver tredje, nemlig 30 pct. Der er således markant flere af efterlønsmodtagerne, der har været udsat for smerter. Forskellen er signifikant, hvilket illustreres

① 45 pct. af dem, der modtog efterløn i 2014, havde smerter mindst en gang om ugen i deres sene arbejdsår

af de to stjerner over den ene søjle. De 45 pct., der oplevede smerter og var på efterløn to år senere, svarer i faktiske tal til godt 5.200 personer.

Efterlønsmodtagerne var i deres sene arbejdsår også i højere grad plaget af sygdomme, som skyldtes arbejdet, end dem, der ikke gik på efterløn. Det ses ligeledes af figur 9, som viser, at blandt dem, der modtog efterløn i 2014, havde 16 pct. haft en arbejdsrelateret sygdom inden for det seneste år i 2012, mens det var otte pct. af dem, der ikke modtog efterløn.

⊙ Blandt dem, der modtog efterløn i 2014, havde 16 pct. haft en arbejdsrelateret sygdom inden for det seneste år i 2012



Anm.: Smerter, angiver andelen, der i 2012 har haft smerter mindst en gang om ugen inden for de seneste 3 måneder. Arbejdsrelateret sygdom angiver andelen, der i 2012 har svaret ja inden for det seneste år ** angiver at resultatet er signifikant på et 5%-niveau, mens * angiver et 10 %-niveau.
Kilde: AE på baggrund af NFA og Beskæftigelsesministeriets DREAM-register.

Arbejdsrelaterede sygdomme kan f.eks. være stress, ondt i ryggen, astma mv. Blandt dem, der modtog efterløn, er der således signifikant flere, der har været ramt af en arbejdsrelateret sygdom.

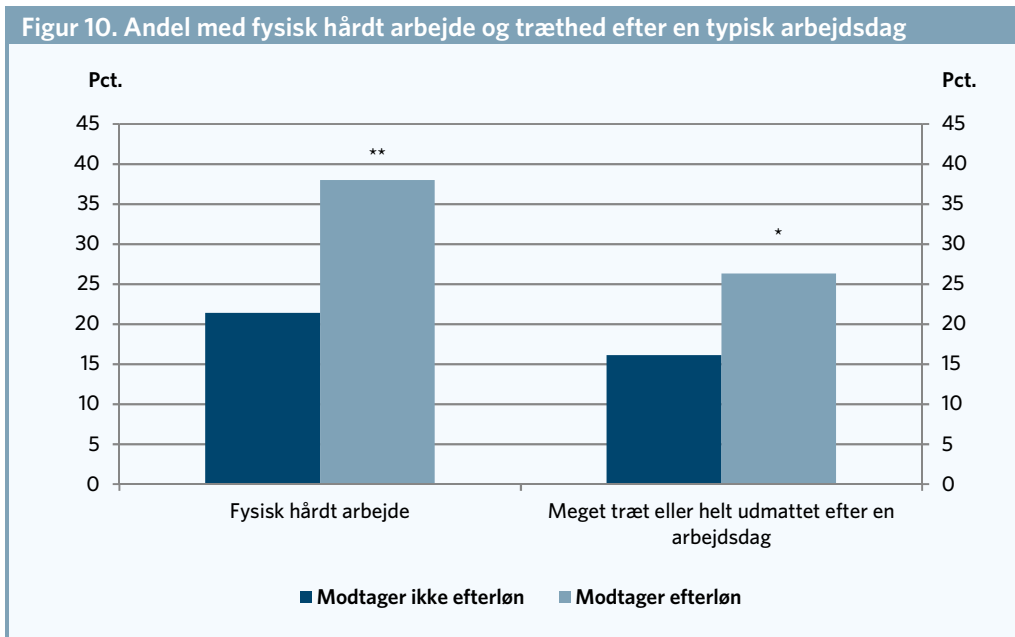
Efterlønsmodtagere har haft mere nedslidende job

Ud over spørgsmål om sygdomme og smerter er der i NFA's undersøgelse også spurgt til, i hvor høj grad folk udfører fysisk hårdt arbejde, oplever belastninger på jobbet og er trætte og udmattede efter arbejdsdagen.

Figur 10 viser, at markant flere af de personer, der gik på tidlig efterløn, har haft et hårdt fysisk arbejde sammenlignet med personer, der ikke gik på efterløn. Blandt de personer, der senere gik på efterløn, svarede 38 pct. i 2012, at de havde et fysisk hårdt arbejde.⁵ Blandt de, der ikke gik på efterløn, er det væsentligt færre, nemlig lidt over hver femte. Der er altså næsten dobbelt så mange af dem, der gik på tidlig efterløn, der havde et hårdt fysisk arbejdsmiljø i deres sene arbejdsår som blandt dem, der ikke trak sig tilbage.

⊙ Mange af dem, der gik på tidlig efterløn, havde et hårdt fysisk arbejdsmiljø i deres sene arbejdsår

⁵ Personer med et "hårdt fysisk arbejdsmiljø" er her kategoriseret som dem, der har svaret minimum 6 på en skala fra 0 til 10, hvor 10 er maksimalt hårdt.



Anm.: Andelen, der angiver, at deres arbejde i 2012 er fysisk hårdt svarende til minimum 6 på en skala fra 0-10, hvor 10 er maksimalt hårdt samt andelen, der angiver, at de i 2012 er meget trætte eller helt udmattede efter en typisk arbejdsdag. ** angiver at resultatet er signifikant på et 5%-niveau, mens * angiver et 10 %-niveau
Kilde: AE på baggrund af NFA og Beskæftigelsesministeriets DREAM-register.

Figuren 10 viser ligeledes, at blandt de 59-årige, som to år senere er på efterløn, er over 25 pct. meget trætte eller helt udmattede efter en typisk arbejdsdag. Det er signifikant flere end blandt dem, som ikke gik på efterløn. Her er 16 pct. meget trætte eller helt udmattede efter en typisk arbejdsdag.

① Flere på efterløn var meget trætte eller helt udmattede efter en typisk arbejdsdag i deres sene arbejdsår

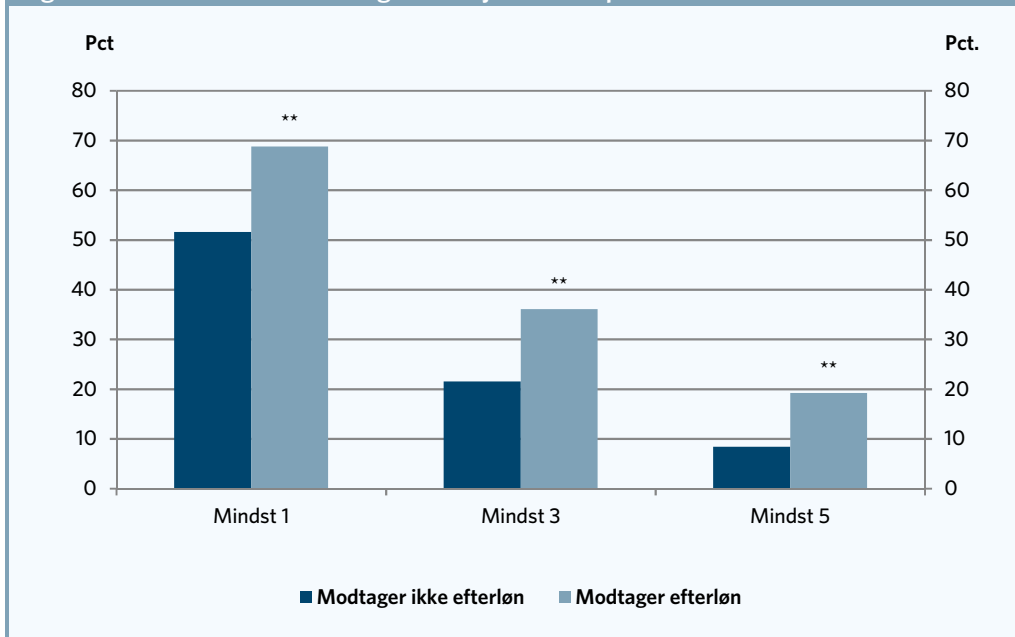
Omkring hver femte efterlønsmodtager var udsat for minimum 5 belastninger på jobbet i de sene arbejdsår

Ser man på, hvem der var udsat for belastninger på jobbet, viser det sig igen, at efterlønsmodtagerne er betydeligt hårdere ramt. Det fremgår af figur 11, som viser andelen med mindst én, tre eller fem belastninger i arbejdet fordelt på, om de gik på efterløn eller ej. Det ses, at to ud af tre (69 pct.) af dem, der modtog efterløn i 2014, var udsat for minimum én ergonomisk belastning, da de var lønmodtagere i 2012. Ergonomiske belastninger er f.eks. vrid, tunge løft, skub mv. Til sammenligning var det 52 pct. blandt dem, der ikke modtog efterløn i 2014.

① Efterlønsmodtagere var mere udsat for belastninger på jobbet i de sene arbejdsår

Knap hver femte (19 pct.) af efterlønsmodtagerne var udsat for minimum 5 belastninger, mens det kun var otte pct. af dem, der ikke modtog efterløn. Efterlønsmodtagerne var i alle tilfælde udsat for signifikant flere ergonomiske belastninger end de personer, der ikke gik på efterløn. Se de otte typer ergonomiske belastninger i boks 4.

Figur 11. Andelen med belastninger i arbejde fordelt på efterlønsstatus i 2014



Anm.: Andelen, der angiver at de udsat mellem 0-8 ergonomiske belastninger i arbejdstiden. Se boks 3 for en beskrivelse af belastningerne. ** angiver at resultatet er signifikant på et 5%-niveau, mens * angiver et 10 %-niveau
Kilde: AE på baggrund af NFA og Beskæftigelsesministeriets DREAM-register.

Samlet set viser statistikkerne, at de personer, som gik på efterløn havde et markant hårdere arbejdsmiljø, var udsat for flere ergonomiske belastninger, havde smerter og blev i højere grad ramt af arbejdsrelaterede sygdomme i forhold til personer, der ikke modtog efterløn.

Analysen slår fast, at dem, der går på tidlig efterløn, i høj grad er personer, som er mere nedslidte, og som har haft et hårdere arbejdsliv end dem, der bliver på arbejdsmarkedet. Med forringelsen af efterlønnen og den forhøjede pensionsalder risikerer vi at stå med en gruppe mennesker, der har haft et langt, hårdt arbejdsliv og er plaget af smerter – men som ikke har mulighed for at trække sig tidligere tilbage.

① Dem, der går på tidlig efterløn, er i høj grad personer, som er mere nedslidte end dem, der bliver på arbejdsmarkedet

Boks 4. De 8 ergonomiske belastninger

- Går eller står mindst ¼ af tiden.
- Arbejder med ryggen vredet eller foroverbøjet uden at støtte med hænder og arme mindst ¼ af tiden.
- Har armene løftet i eller over skulderhøjde mindst ¼ af tiden.
- Gør de samme armbevægelser mange gange i minuttet (fx pakkearbejde, montering, maskinfødnings, udskæring) mindst ¼ af tiden.
- Sidder på hug eller ligger på knæ i arbejdet mindst ¼ af tiden.
- Skubber eller trækker mindst ¼ af tiden.
- Bærer eller løfter mindst ¼ af tiden.
- Løfter 30 kg eller derover.

4 KAPITEL

Faglærte og ufaglærte betaler for stigende pensionsalder

I 2025 vil man først kunne gå på efterløn som 64-årig og på folkepension som 67-årig. 156.000 personer vil blive ramt af den højere tilbagetrækningsalder i 2025. 3 ud af 4 personer, der rammes, er enten ufaglærte eller faglærte. Dermed er det i høj grad de ufaglærte og faglærte, der må blive længere på arbejdsmarkedet som følge af den stigende tilbagetrækningsalder. Den stigende tilbagetrækningsalder rammer socialt skævt, og det er i høj grad de mest nedslidte grupper, der betaler prisen.

Tilbagetrækningsreformen fra 2011 betyder, at tilbagetrækningsalderen stiger. I det følgende er det undersøgt, hvem der bliver ramt af den højere tilbagetrækningsalder ved at sammenholde mønsteret for, hvordan folk trækker sig tilbage i dag med, hvad der bliver muligt i fremtiden. Dermed er det muligt at se på, hvilke uddannelsesgrupper der rammes af den stigende tilbagetrækningsalder.

① Tilbagetrækningsreformen fra 2011 betyder, at pensionsalderen stiger

Der fokuseres på årgangene 1955-1965, som i 2025 vil være 60-70 år. Analysen foretages ved at fremskrive den tilbagetrækningsadfærd, der gjaldt for de 60-70-årige i 2013, som var det sidste år, inden efterlønsalderen begyndte at stige.

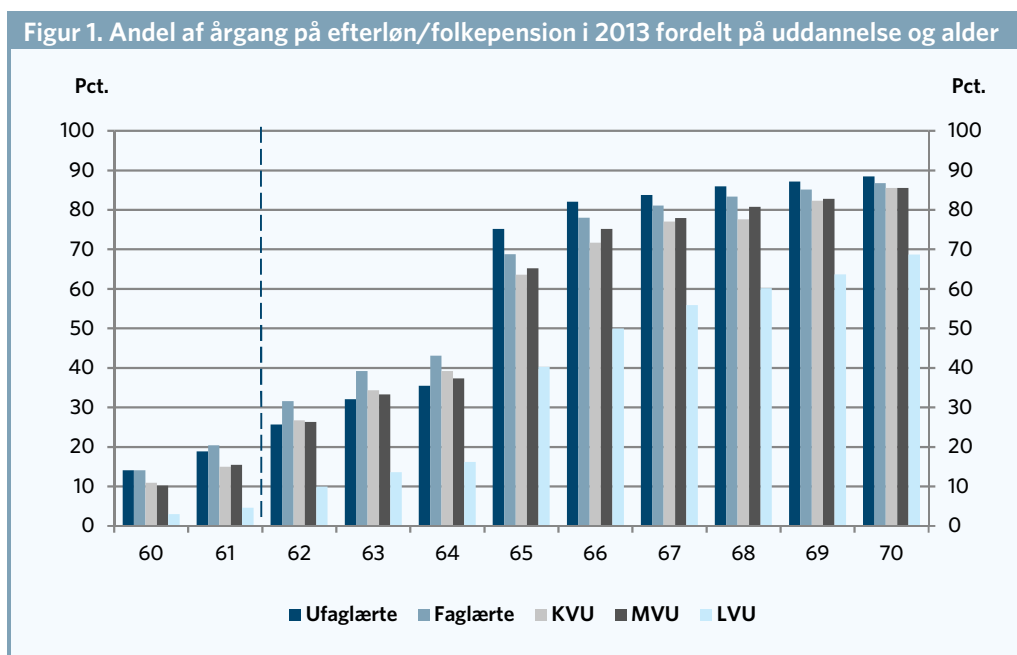
Figur 1 viser, hvordan tilbagetrækningsadfærden er for de 60-70-årige med forskellige uddannelsesbaggrunde i 2013. For de 60-62-årige er det 14-20 pct. af de ufaglærte og faglærte, der har trukket sig tilbage fra arbejdsmarkedet. For personer med lange videregående uddannelser er det mellem 3-5 pct.

① For de 60-62-årige er det 14-20 pct. af de ufaglærte og faglærte, der har trukket sig tilbage

Ufaglærte og faglærte er overrepræsenteret blandt de, som trækker sig tidligt tilbage fra arbejdsmarkedet

Figuren viser, at de ufaglærte og faglærte er overrepræsenteret blandt de, som trækker sig tidligt tilbage fra arbejdsmarkedet.

For de 60-64-årige er det under halvdelen af årgangen, der har trukket sig tilbage. Fra 65 og op efter har mere end 50 pct. trukket sig tilbage.



Anm.: Efterløn og folkepension er lagt sammen i denne tabel. Opgørelsen dækker over årgang 1943-1953. Fra 64-66 er det efterløns alder, mens det fra og med 67 er folkepension. Alderen er opgjort på samme tid som den sociale status, hvilket i RAS opgøres ultimo november. "Ufaglærte" indeholder grundskole samt personer med enten uoplyst eller gymnasial uddannelse. Den lodrette streg indikerer overgangen fra tidlig efterløn til senere efterløn (overgang mellem regler for udbetaling og modregning af pension). Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistik.

I 2025 vil det ikke længere være muligt at gå på efterløn, før man fylder 64 år. Tabel 1 viser det forventede antal personer på efterløn og folkepension i 2025. Her ses det, at der vil være nul personer på efterløn i aldersgruppen 60-63 år.

⊙ I 2025 vil det ikke være muligt at gå på efterløn før man fylder 64 år

Det forventes at det kun er 10.000 personer, der vil trække sig tilbage til efterløn som 64-årige i 2025. Det betyder, at mange personer vil blive ramt af den stigende tilbagetrækningsalder. Alle 60-63-årige, som ellers ville være gået på efterløn, bliver ramt. Derudover rammes en del af de 64-66-årige.

⊙ I 2025 forventes det, at kun 10.000 personer vil trække sig tilbage på efterløn som 64-årige

Der er i beregningen taget udgangspunkt i, at ingen personer over 66 år vil blive ramt af den stigende tilbagetrækningsalder. Dette skyldes, at folkepensionsalderen i 2025 vil være 67 år, hvorfor alle kan trække sig tilbage på dette tidspunkt, såfremt de ønsker det.

Tabel 1. Antal personer på efterløn/folkepension i 2025

	60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70
	1.000 personer										
Efterløn/folkepension	0	0	0	0	10	10	15	45	49	50	51
Befolkning	82	80	76	72	71	69	67	66	65	64	62

Anm.: Efterløn og folkepension er lagt sammen i denne tabel. Fra 64-66 er det efterløns alder, mens det fra og med 67 er folkepension. Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistik og finansudvalgets spørgsmål nr. 198.

Flest ufaglærte og faglærte rammes

De ændrede tilbagetrækningsregler betyder, at en stor del af de personer, som ville have trukket sig tilbage fra arbejdsmarkedet i 2025, hvis de fulgte adfærden fra 2013, ikke længere vil have den mulighed. Se boks 1 om de ændrede efterlønsregler og reformer.

Boks 1. Efterlønnen - regler og reformer

Efterlønsreformen 1999

Både før og efter reformen i 1999 var det muligt at gå på efterløn som 60-årig. Med reformen i 1999 blev 2-årsreglen indført, hvilket betød, at det blev økonomisk fordelagtigt at udskyde sin tilbagetrækning, indtil man opfyldte 2-årsreglen, hvilket for hovedparten af danskerne vil sige, indtil de blev 62 år.

Når man har ret til at trække sig tilbage til efterløn udstedes et efterlønsbevis fra a-kassen. Når man har modtaget efterlønsbeviset, er det muligt at gå på efterløn, men venter man to år fra dette tidspunkt, vil man opnå flere økonomiske fordele. Fordelene er markante og består dels af en højere efterlønsats og dels af mere lempelige modregningsregler af private pensioner og arbejdsmarkedspensioner.

Velfærdsforliget 2005 og Aftale om Senere Tilbagetrækning

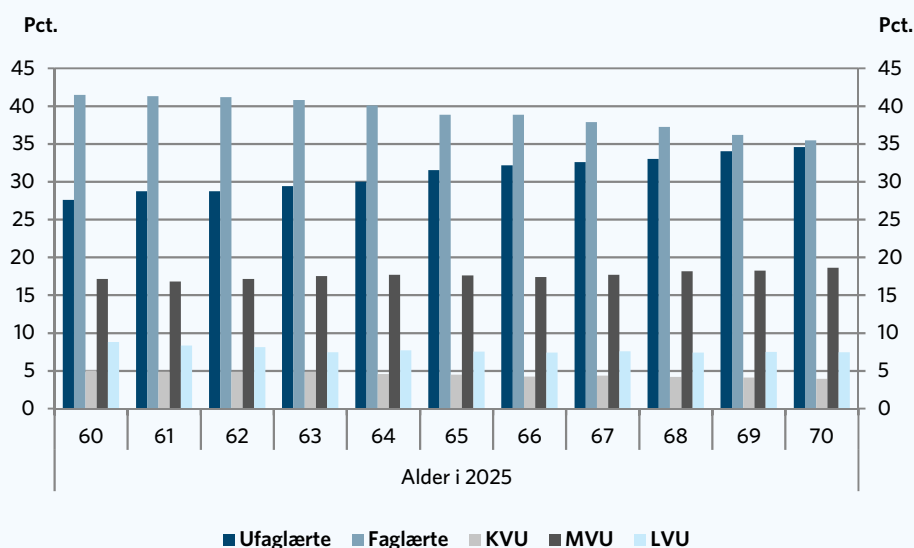
På baggrund af Velfærdskommissionens anbefalinger blev det i 2005 besluttet at forhøje alderen for både folkepension og efterløn. Ifølge forliget ville stigningerne skulle ske fra 2019 med virkning for personer født efter 1. januar 1959.

I 2011 indgik den daværende VK-regering en aftale om senere tilbagetrækning. Med denne aftale blev stigningen i efterlønsalderen (og folkepensionsalderen) rykket frem, så den allerede skete i 2014 med virkning for personer født efter 1. januar 1954.

I figur 2 ses uddannelsesfordelingen for 60-70-årige i 2025. Den er lavet ved at tage udgangspunkt i den faktiske uddannelsesfordeling for årgangene 1955-1965, som i 2025 vil være 60-70 år. Figuren viser, at der er et højere uddannelsesniveau blandt de 60-årige end blandt de 70-årige i 2025.

①
Der er et højere uddannelsesniveau blandt de 60-årige end blandt de 70-årige i 2025

Figur 2. Uddannelsesfordeling for årgang 1955-1965



Anm.: "Øvrige" indeholder personer med enten uoplyst eller gymnasial uddannelse. Befolkningen er skaleret til den forventede befolkning i 2025 ud fra tabel 1.a i svaret på finansudvalgets spørgsmål nr. 198 jf. tabel 1.

Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistik.

Tabel 2 viser uddannelsesfordelingen af de personer, som rammes af den stigende tilbagetrækningsalder i 2025. I alt bliver ca. 156.000 personer ramt af den stigende tilbagetrækningsalder heraf er knap 50.000 ufaglærte og næsten 70.000 faglærte.

① 156.000 personer bliver ramt af stigende tilbagetrækningsalder i 2025

Tabel 2. Antal ramt af den stigende tilbagetrækningsalder i 2025								
	60	61	62	63	64	65	66	I alt
	1.000 personer							
Ufaglærte	2,9	4,0	5,3	6,4	4,5	12,6	12,3	47,9
Faglærte	4,8	6,7	9,9	11,5	7,6	14,5	14,3	69,3
KVU	0,4	0,6	1,0	1,2	0,8	1,5	1,4	7,0
MVU	1,4	2,1	3,4	4,2	2,9	6,2	6,2	26,4
LVU	0,2	0,3	0,6	0,7	0,5	1,6	1,7	5,8
I alt	9,8	13,7	20,2	24,0	16,3	36,4	35,9	156,4

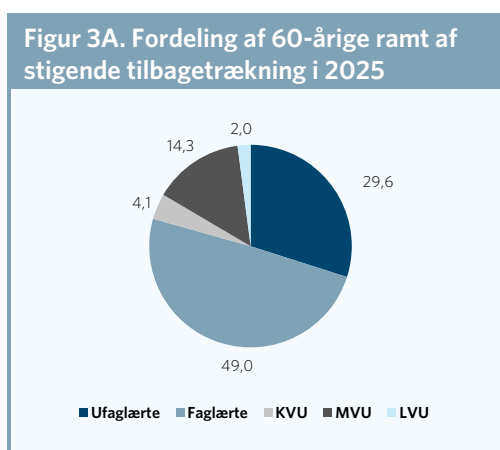
Anm.: Se boks 2 for beregningsmetode. "Ufaglærte" indeholder grundskole samt personer med enten uoplyst eller gymnasial uddannelse.

Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistik og finansudvalgets spørgsmål nr. 198.

I figur 3A er fordelingen af 60-årige på uddannelsesniveau, der bliver ramt af senere tilbagetrækning vist. Her ses det, at næsten 80 pct. af de 60-årige der bliver ramt er ufaglærte eller faglærte. Kun 2 pct. har en lang videregående uddannelse.

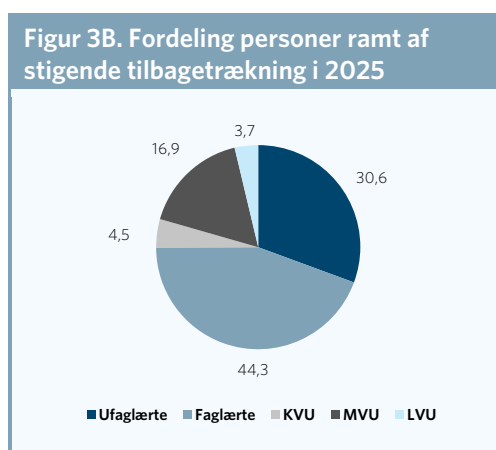
Figur 3B viser den samlede fordeling af personer, som bliver ramt af senere tilbagetrækning. Her ses det, at tre ud af fire, som rammes af den højere tilbagetrækningsalder, enten er ufaglærte eller faglærte.

① 3 ud af 4, som rammes af den højere tilbagetrækningsalder, er enten ufaglærte eller faglærte



Anm.: Se boks 2 for beregningsmetode. "Ufaglærte" indeholder grundskole samt personer med enten uoplyst eller gymnasial uddannelse.

Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistik og finansudvalgets spørgsmål nr. 198.



Anm.: Se boks 2 for beregningsmetode. "Ufaglærte" indeholder grundskole samt personer med enten uoplyst eller gymnasial uddannelse.

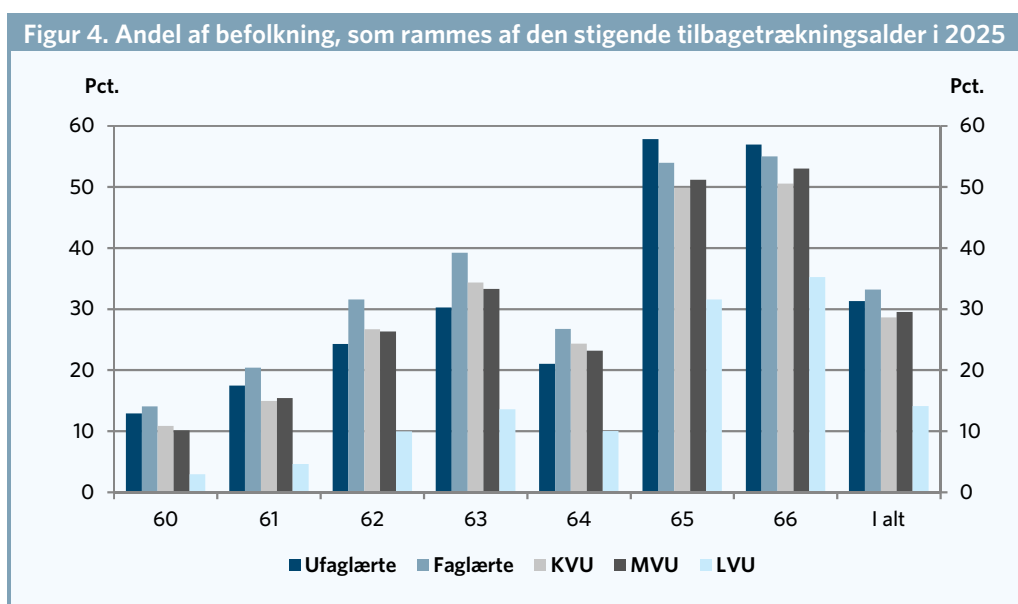
Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistik og finansudvalgets spørgsmål nr. 198.

Endvidere viser tallene, at ufaglærte og faglærte personer er overrepræsenterede blandt de, som rammes af den stigende tilbagetrækningsalder som 60-61-årige, selv når der tages højde for, at gruppen af ufaglærte og faglærte udgør en stor del af befolkningen i disse årgange. Det fremgår af figur 4, der viser antallet af dem, som rammes af den stigende tilbagetrækningsalder i 2025 i forhold til befolkningen. Allerede i dag er det økonomisk ufordelagtigt at trække sig tilbage til efterløn, før man fylder 62 år jf. boks 1.

ⓘ
Også når der tages højde for, at ufaglærte og faglærte udgør en stor del af befolkningen, rammes de hårdere

Hver tredje ufaglærte og faglærte rammes af den stigende tilbagetrækningsalder i 2025

Kun en lille andel af personer med lange videregående uddannelser rammes af den stigende tilbagetrækningsalder. Ser man på de 60-66-årige i 2025, er det kun 14 pct. af personer med lange videregående uddannelser, der rammes af den stigende tilbagetrækningsalder, mens det er hver tredje ufaglærte og faglærte. Knap 30 pct. af personer med korte eller mellemlange videregående uddannelser rammes af den stigende tilbagetrækningsalder i 2025.



Anm.: Se boks 2 for beregningsmetode. "Ufaglærte" indeholder grundskole samt personer med enten uoplyst eller gymnasial uddannelse.

Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistik og finansudvalgets spørgsmål nr. 198.

Den stigende tilbagetrækningsalder rammer især ufaglærte og faglærte, mens personer med lange videregående uddannelser er dem, der rammes mindst.

Stigende tilbagetrækningsalder rammer socialt skævt

Ufaglærte og faglærte personer har typisk mere nedslidende arbejdsliv end personer med videregående uddannelser. Netop af denne grund har det også især været disse grupper, som hidtil har brugt efterlønsordningen.

① Ufaglærte og faglærte personer har typisk mere nedslidende arbejdsliv

Efterlønsordningen bruges i dag typisk af den almindelige arbejder. Det er ufaglærte og faglærte arbejdere, der har hårde fysiske job, og hvor mange kæmper med smerter og sygdomme i deres sene arbejdsår.

① Efterlønsordningen bruges i dag typisk af den almindelige arbejder

Den stigende efterløns- og pensionsalder betyder, at disse grupper ikke vil kunne trække sig tidligt tilbage fra arbejdsmarkedet i de kommende år. Samlet er det 156.000 personer, der vil blive ramt af den højere tilbagetrækningsalder i 2025. Ud af disse er 117.000 ufaglærte eller faglærte. Det svarer til, at 3 ud af 4 personer, der rammes, er enten ufaglærte eller faglærte.

① 3 ud af 4 personer, der rammes, er enten ufaglærte eller faglærte

Den stigende tilbagetrækningsalder rammer således socialt skævt, og det er i høj grad de mest nedslidte grupper på arbejdsmarkedet, der betaler prisen.

① stigende tilbagetrækningsalder rammer socialt skævt

Boks 2. Metode for beregning af, hvem der rammes af stigende tilbagetrækningsalder

Beregningen af, hvem der rammes af den højere tilbagetrækningsalder i 2025, tager udgangspunkt i svar på Finansudvalgets spørgsmål nr. 198 (Alm. del) af 16. marts 2016 kombineret med registerdata fra Danmarks Statistik.

Beregningen er foretaget ved at sammenligne et kontrafaktisk beregnet antal personer på efterløn og folkepension i 2025 med det forventede antal personer på efterløn og folkepension ud fra folketingssvaret. Den kontrafaktiske beregning er foretaget ved at fremskrive den uddannelsesfordelte tilbagetrækningsadfærd i 2013 til den 60-70-årige befolkning i 2025. Eftersom sammensætningen af ufaglærte ændres fra 2013 til 2025 er fremskrivningen lavet opdelt på personer med hhv. grundskole og gymnasiale uddannelser separat. Personer med uoplyst uddannelse er grupperet med gymnasiale uddannelser, da antallet af personer med uoplyst uddannelse på efterløn er for spinkelt at basere fremskrivningen på alene.

Tilbagetrækningsadfærden fra 2013 er valgt, da 2013 er det sidste år, inden Aftale om Senere Tilbagetrækning trådte i kraft, og efterlønsalderen steg til 60,5 år for årgang 1954.

Uddannelsesfordelingen for befolkningen i 2025 er lavet ud fra den faktiske uddannelsesfordeling for de relevante kohorter. "Ufaglærte" indeholder grundskole samt personer med enten uoplyst eller gymnasial uddannelse (adgangsgivende uddannelsesforløb er lagt sammen med gymnasial uddannelse). Bacheloruddannede ligger i MVU.

Befolkningstallet er skaleret, så antallet passer med det forventede befolkningstallet i folketingssvaret. Alle uddannelsesgrupper er skaleret med samme faktor.

Udgivet af
AE - Arbejderbevægelsens Erhvervsråd
Reventlovsgade 14, 1. sal
1651 København V.
Telefon: 33 55 77 10
E-mail: ae@ae.dk
www.ae.dk